

TIDNINGEN

DJURSKYDDET

MEMBERSTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE

• NUMMER 4/2023 • ÅRGÅNG 133

FLER STUTAR PÅ BETE

FOKUS FÖR NYTT PROJEKT

SIDAN 24

SVEKET MOT EU:S

LANTBRUKSDJUR

SIDAN 31

TEMA DJUR SOM ANVÄNDS I FÖRSÖK

Livet efter försöken

Varje år görs hundratusentals djurförsök i Sverige. Arbetet att fasa ut dem är i gång, men det krävs politiska satsningar för att öka tempot. En del djur, som kaninerna ovan, har fått nya hem efter att de använts i djurförsök. SIDAN 8

Hill's stöder djurhemmens viktiga arbete

Vår mission har i mer än 75 år varit att medverka till att berika och förlänga det speciella förhållandet mellan människor och deras husdjur.

Samtidigt brinner våra hjärtan också för hundar och katter som inte har en kärleksfull familj och ett trevligt hem. Därför stöder vi lokala djurhem och välgörenhetsorganisationer i hela världen. Genom att bland annat donera foder hjälper Hill's varje år till att rädda nästan en miljon hundar och katter världen över.

Genom att ge djuren precis den näring de behöver från den dag de kommer till djurhemmet ser vi till att deras hälsa är högsta prioritet. Och friska djur är lyckliga djur som snabbare hittar en ny familj!

Hill's är stolta över samarbetet med Djurskyddet Sverige. Samarbetet innebär att vi stöttar Djurskyddet Sverige centralt på olika sätt men också lokalt där vi bland annat tillhandahåller foder till de ineliggande djuren på Djurskyddets djurhem.

8 TEMA: DJUR SOM ANVÄNDS I FÖRSÖK

9, 58 miljoner användningar av djur för vetenskapliga ändamål rapporterades in från EU-länderna 2017, enligt djurförsök.info, Vetenskapsrådets sajt. Samtliga djurförsök ska fasas ut så snart det är vetenskapligt möjligt. Sveriges 3R-center arbetar för detta, men inför nästa år finns inte öronmärkta medel i regeringens budget till centret.

Foto: iStock

TIDNINGEN DJURSKYDDET

ANSVARIG UTGIVARE & REDAKTÖR
Katarina Hörlin

LAYOUT & BILDBEHANDLING
Nevada Media

KORREKTURLÄSNING
Majk Michaelesdotter & Lena Andersson

OMSLAGSFOTO
Katarina Hörlin

OMSLAGSKANINER
Luft-Hanna och Agnes. Två av tretton försökskaniner som efter att 2017 ha använts i djurförsök med att testa hur smärtlindring kan ges till kaniner placerades ut i ett nytt hem. De bor nu i Lund hos Linda Werner. Möt dem på sidan 17.

ISSN
1651-4505

TRYCK
Sörmlands Printing Solutions AB

MATERIAL
Redaktionen ansvarar inte för insänt, icke-beställt material.

ANNONSANSVARIG
Peter Solstedt
peter.solstedt@djurskyddet.se

NÄSTA MANUSSTOPP
23 februari 2024

KONTAKTA REDAKTIONEN
redaktionen@djurskyddet.se

Foto: iStock

6 Debatt om barn på jakt

Foto: Mark Olsen/Unsplash

22 Sköldpaddor är krävande djur

32 "Rävar ska ha kul liv"

27 Stort lidande för höns och tuppar på svensk avelsanläggning har avslöjats.

30 Så ser situationen ut för spridningen av afrikansk svinpest - myndigheterna ger sin bild.

38 Sista ordet: Djurskyddet Sveriges kassör Kerstin Linde om vintern som väntar.

+ 14 Möt professorn som delar med sig av recept på djurfria odlingar - helt gratis. 34 Lös Djurkrysset och få chans att vinna fina fågelpriser!

Katarina Hörlin
Redaktör tillsammans med Griffin, pudel.

LEDARE

Försöken fortsätter

Möss och fiskar är de djur som oftast används i djurförsök i Sverige. Då utgår vi från den europeiska definitionen av djurförsök, som säger att försöket ska ha inneburit någon form av lidande för djuret. De flesta djur som utsatts för försök med högsta grad av lidande är möss och avlivas efter försöken.

När detta nummer landar i brevlådorna ska Sverige 3R-center precis ha presenterat ett material som ska vara till stöd vid valet av avlivningsmetod för dem som avlivar dessa möss. Sveriges 3R-center spelar en viktig roll både för att förbättra för de djur som fortfarande används i försök och för att se till att de blir färre. I höstas ställdes 3R-centret inför faktum: nästa år får det inte längre den öronmärkta finansieringen av regeringen som tidigare. Konsekvenserna blir stora. Redan har nio av centrets tolv tjänster varslats. Läs mer på sidan 10.

Arbetet med att föra in djurfria forskningsmetoder har pågått länge. Vi har intervjuat två forskare som gjort stora insatser: Stina Oredsson inom cancerforskningen och Erik Walum inom den toxikologiska. Den sistnämnde var med och fick USA att vända från att vara emot djurfria forskningsmetoder inom det toxikologiska forskningsfältet till att gå i bräsch för det.

Alla djurförsök leder inte till att djuren avlivas. Förutsatt att de är friska och att en lämplig djurhållare hittas kan vissa placeras i nya hem. Det är inte vanligt, men sker ibland. Vi har mött två kaniner av rasen NZW, New Zealand White, som fått nya liv efteråt.

Ämnet djur som utsatts för djurförsök är så mycket större än vad som ryms på tidningens sidor. I vinter publiceras därför fler artiklar på webbtidningen: tidningen.djurskyddet.se

Där finner ni också flera råd om hur människor kan hjälpa djur genom kylan. Och genom fyrverkerifasan, vilken tyvärr lär avsluta även detta år. Allt gott! ✕

TYCK TILL!

Hör gärna av dig med tankar! Mejla din insändare: redaktionen@djurskyddet.se eller posta till Tidningen Djurskyddet, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Helt rätt, vi måste höja statusen för fiskar!

De är varelser med otroligt mycket själ och ofta stora personligheter, vilket man inser om man verkligen bryr sig om sitt akvarium. Har akvarium, och jag blir ofta förbannad på de minimimått som finns för akvariefiskar. De är löjligt lågt satta och borde både dubblas och tredubblas för fiskarnas skull. Argument som att fiskarna lever i små pölar i naturen och därmed klarar sig i ett pyttelitet kar, är ju enbart korkat. Man vill alltså ha en fisk som enbart ska överleva, inte leva och må bra. Strategin att överleva i pölar är mycket bra i naturen, de överlever torperioder. Men skulle de kunna välja så skulle de med all säkerhet välja en stor pöl.

Att det, framför allt i Asien, odlas fram guppy och endlers, kampfisk och slöjstjär-

tar med fenor som gör att de knappt kan simma längre, är fullständigt oetiskt. När det gäller slöjstjärtar avlas det dessutom fram missbildade och förkrympta kroppar, vilket är än mer ofattbart och tragiskt, eftersom folk tycker de är såå gulliga.

Att avla på defekter är något som borde totalförbjudas om det medför nedsatta funktioner för djur, oavsett om det är katt, hund eller fisk.

Det behövs en revolution inom denna hobby, och betydligt bättre kunskap bland de som är återförsäljare.

Akvariefiskarnas kar i butik borde vara indelade efter minsta storlek på kar, hur lättskötta de är och stimfiskar för sig, och solitärer för sig.

Stora fiskar som nästan ingen har plats för, eller riktigt svåra fiskar, bör inte finnas i butik, förutom i visningsakvarium i rätt storlek för fisken som vuxen, men ska gå att beställa om den som köper har rätt förutsättningar och är tillräckligt erfaren för att kunna ta hand om dem.

Charlotta Gunnarsson
kommenterar artikeln i förra numret.

Läs mer om fiskar på sidan 23.

"En djurskyddsorganisations uppgift är att förbättra för djuren. En konsumentorganisations uppgift är att förbättra för konsumenterna. I frågan om beteskravet för kor menar vi att det gynnar både djuren och konsumenterna."

Vi Konsumenters ordförande Gunnela Ståhles, tillika styrelseledamot i Djurskyddet Sverige, dess ordförande Linda Maria Vonstads och generalsekretare Åsa Hagelstedts svar på Sveriges Mjölkbönders fråga om organisationernas mål i ett öppet brev i ATL.

MEST LÄST PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Mest läst på webbtidningen i november

1. Fråga hur veterinären ska undvika en smärtsam upplevelse för djuret
2. Filosofen Jonna Bornemark bygger positiva relationer med mörtar
3. Veterinärers råd inför en avlivning
4. Fruktsamt lidande avslöjat
5. Djurskyddet Åsele - liten förening med stort hjärta

BEST FRIEND

Cattia

Pengarna tillbaka om du och din katt inte blir nöjda!

Best Friend Cattia kattströ, bildar små effektiva klumpar och är tillverkat av naturliga material utan konstgjorda tillsatser. Produkten har en överlägsen förmåga att binda både vätska och lukt vilket håller kattlådan fräsch och luktfri.

Foto: iStock

Fler uttrar i Sverige

■ I nästa rödlista kommer uttrarna inte att vara med.

– I dag uppskattas 4 000 uttrar kunna reproducera sig, men vi jobbar med att förbättra inventeringsmetodiken för att kunna göra exaktare beräkningar av populationens storlek. Uttern har också spritt sig till nya områden i Göta- och Svealand, säger Henrik Thurfjell, organismgruppsansvarig SLU Artdatabanken, i ett pressuttalande.

Att miljögiften PCB har förbjudits och Trafikverket satt in vägpassager för medelstora däggdjur har lett till att färre uttrar dött. Därtill har jakten minskat, samt åtgärder för att stärka utterns livsmiljöer vid våtmarker och vatten satts in. Sedan 2006 har uttern ingått i ett av Sveriges 130 åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper, ett arbete som nu avslutas för uttern. ✕

Djurvälfärd värderas näst högst

■ Den personliga hälsan är viktigast ur hållbarhetsperspektiv när svenska konsumenter handlar mat, näst viktigast är djurvälfärden. Det visar en ny Sifo-undersökning som gjorts på uppdrag av Consupedia i oktober.

För 39 procent var djurvälfärd mycket viktig, 42 procent ansåg att den egna hälsan var mycket viktig. Social rättvisa kom på tredje plats, 36 procent ansåg att den var mycket viktig, och därefter klimatet, 34 procent, vattenresurser, 31 procent och biologisk mångfald, 26 procent. ✕

Allt fler länder förbjuder hundraser

■ Storbritannien har beslutat att förbjuda hundrasen american bully XL. Detta efter flera angrepp mot människor och djur. Hundägare måste nu söka tillstånd att få ha kvar sina hundar. Med tillståndet följer krav på att hunden bär munkorg, kastreras och hålls kopplad på offentliga platser.

Även Danmark och Norge har förbjudit en rad raser, amerikansk staffordshire terrier, pitbullterrier och fila brasileiro är tre. Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren har sagt att det inte finns någon av-

gränsning i det utredningsuppdrag, om hur polisen och länsstyrelsen klarar att skydda allmänheten mot hundattacker, som Statskontoret ska redovisa i februari 2024.

Men många är kritiska till ett förbud.

”Problemen med hundar som blir farliga har en gemensam nämnare och det är inte hundtyp eller hundras – det är de människor som ligger bakom aveln, omvårdnad- en och tillsynen”, skriver Karolina Lasses, chef för Hundvälfärd hos Hundstallet, i inlägget Hur blir en hund farlig? ✕

Foto: iStock

Debatt om barn på jakt

■ ”Svensk media översköljs av reportage med barn som jagar. Föräldrar ställer stolt upp barnen på fotografier med dödade djur. Det som ingen verkar känna till är att detta strider mot FN:s uppdaterade barnkonvention”, skriver miljöentreprenören Misha Istratov i en debattartikel i Aftonbladet i höstas. Han berättade att den 23 augusti i år fastställdes att barn ska skyddas från ”exponering av våld mot djur”.

Mest uppteendeväckande var, enligt honom, ett inslag i Lilla Aktuellt som inleds med ”för att få barn och unga att bli intresserade av jakt ordnade jaktlaget prova på- älgjakt”. En 13-åring berättar om sex älgar han varit med och jagat i år. Misha Istratov skriver:

”I stället för att anamma barnkonventionen visar SVT alltså barnprogram som direkt strider mot den. När det kommer till vår framtida generations psykiska välbefinnande anser jag att vi bör tillämpa försiktighetsprincipen. Sverige behöver en ny jaktlagstiftning som följer FN:s uppdaterade barnkonvention. Barn ska inte exponeras för någon form av våld och därmed

bör de inte tillåtas att medverka vid jakt”.

Barnkonventionen är inte uppdaterad utan barnrättskommittén har i en allmän kommentar till konventionen skrivit att barn ska skyddas från exponering av våld mot djur, säger landsbygdsminister Peter Kullgren till SR P4 Värmland och betonar att det handlar om att om barn lever i ett hushåll där någon misshandlar djuren ska barnen skyddas från detta.

– Då är det djurmisshandel vi pratar om och inte jakt, säger Peter Kullgren, som själv är jägare, till P4 Värmland.

Tillägget i FN:s Barnkonvention lyder på engelska: ”Children must be protected from all forms of physical and psychological violence and from exposure to violence, such as domestic violence or violence inflicted on animals” citerar Istratov och hänvisar till Oxford Languages definition av violence: ”behaviour involving physical force intended to hurt, damage, or kill someone or something”.

”Per definition måste alltså barn skyddas från att exponeras för dödandet av djur. Och jakt innebär just detta”, svarar Istratov. ✕

Foto: iStock

Jakthundstest på levande grävling fortsätter

■ Den förra regeringen gav Jordbruksverket och Naturvårdsverket i uppdrag att utreda behovet av grytanlagsprov med levande grävling. Utredningen presenterades 2020 med slutsatsen att användning av levande grävling vid grytanlagsprov bör fasas ut under en övergångsperiod om cirka fem år, för att det ska finnas tid för fortsatt utveckling och testning av alternativ. Sedan dess har en ny regering tillträtt.

”Frågan bereds fortfarande”, svarar Anders Drottja, politisk sakkunnig hos landsbygdsministern, och förklarar att de inte kommer att skynda fram frågan utan göra ett gott jobb för att hamna i ett ställningstagande reger-

ingen kan stå för med hänsyn till alla olika intressen. Intressena är ”djurskydd för grävlingen som används vid proven, grytlelevande arter som trafikskadats och behöver hittas och avlivas, skyddsjakt, jakt mot invasiva arter och jakt vid smittsamma sjukdomar”.

Djurskyddsföreträdare och veterinärer har länge krävt ett snabbt avskaffande av användandet av levande grävlingar som sätts i en liten plåtlåda medan en hund står framför den och skäller.

– Det är helt orimligt att Sverige fortsätter att tillåta detta, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✕

Viral succé väckte stor oro för hästen

■ Fabian Svorono beskriver sig som en ”manusman, regikille och spelevink”. I mars hade han knappt 100 000 följare på Instagram och 20 000 på Tiktok. Efter sin kupp mot Foodora, där han tog anställning för att komma över företagets rosa arbetskläder och matleveransväska, i början av oktober sköt visningarna i höjden. Han gav sig ut på Stockholms innerstads gator ridande på en vit ponny för att leverera mat.

En av filmerna fick fler än fem miljoner visningar. Foton på det udda ekipaget har även kommit in till Tidningen Djurskyddets redaktion. Mia Sundelin stod och väntade på bussen vid Fleminggatan när Fabian Svorono red förbi.

– Jag blev fullständigt förskräckt. Hur kan en så stor person få rida på en så liten ponny? Det såg inte alls bra ut för hästen. Dessutom var det full eftermiddagsrusning med folk på väg från arbete och skola, och där kom han ridande mitt i trafiken. Det såg inte samlat ut på något sätt, säger hon och tog flera foton för att polisanmäla företaget för djurplågeri. Men det var en kupp.

Foto: Mia Sundelin

På sin egen Youtubekanal berättar Fabian Svorono om idén och säger i videon att han aldrig ridit förr, men fick hyra ponny Cooper. Det ser ut som att en ledare går bredvid honom. Vi har försökt nå Fabian Svorono för en kommentar men han har inte återkommit.

– Djur är inte underhållning. Vi tycker absolut att hästar och andra djur får användas och tränas i olika sammanhang men då ska det också vara roligt för hästen. Det här ser inte alls roligt ut för hästen att bli riden mitt i stan med en alldeles för stor och vad det verkar helt ovan ryttare, säger Anna Lundvall, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige. ✕

Danskt dressyrplågeri

■ Dokumentären Hästmiljardärens hemligheter avslöjar ett systematiskt djurplågeri i stjärnryttaren Anders Helgstrands stall, Helgstrands Dressage. En dold kamera visar träningar där sporrar öppna sår som täcks över med skokräm. Hästar piskas, har sår i munnen och är så hårt longerade att nosen nuddar bringan.

Helgstrand är polisanmäld och avstängd från det danska landslaget. ✕

Foto: Malek Dridi/Unsplash

30 procent av katterna registrerade

■ Med knappt fem veckor kvar av året var 420 215 katter registrerade i Jordbruksverkets register.

Det är lagkrav att registrera sin katt och alla som inte gjort det bryter mot lagen, som infördes i år. ✕

Stort kycklinglidande

■ Svårt skadade nykläckta kycklingar blir liggande i timmar innan de avlivas på ett av Kronfågels kläckerier.

Det avslöjar Djurrättsalliansen, som låtit en person ta anställning på Kronfågels kläckeri i Skåne och med dold kamera dokumenterat den brutala behandlingen av nykläckta kycklingar.

Filmerna sändes i TV4 Nyheterna i början av december och visar hur kycklingar som placeras tätt tillsammans i backar tippas ner på ett löpande band, där de far fram. Döda, skadade och sent kläckta kycklingarna sorteras därefter ut. Dessa svårt skadade och sjuka kycklingar blir sedan liggande i timmar och filmerna visar kycklingar som äter på varandra.

Varje vecka kläcks runt 500 000 kycklingar vid detta kläckeri. ✕

Foto: Pia Molin/Östgöta Correspondenten/TT

15 439 användningar av råttor skedde i Sverige 2021. Här i ett kritiserat försök från 2008 där en idrottsmedicinsk institution knipsade av högerhälsena och tejpade upp svansen så att de bara kunde stödja på frambenen. Syftet var att se om senan läkte snabbare utan belastning.

Foto: iStock

22 924 användningar av zebrafiskar i djurförsök skedde i Sverige 2021. Försöken kan innebära att tumörceller injiceras i embryo.

Foto: iStock

566 användningar av hundar i djurförsök skedde i Sverige 2021. Beagle är en vanlig ras och har tidigare ingått i implantatförsök. Arkivbild.

Foto: iStock

Källa: Djurforsok.info Antal enligt EUs definition av djurförsök, att djuret utsätts för någon form av lidande, som nålstick.

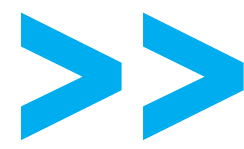
158 303 användningar av möss i djurförsök skedde i Sverige 2021. Försöken kan vara genstudier. Möss är den vanligaste arten i försök med avsevärd svårhetsgrad.

TEMA

DJUR SOM ANVÄNDS I FÖRSÖK

Alla djurförsök ska fasas ut så snart det är vetenskapligt möjligt. Det säger EU:s försöksdjursdirektiv. När det blir vet ingen. Möt två forskare som vigt sina yrkesliv åt djurfria metoder.

Många djur avlivas efter försöken. Andra används i fler försök. Endast ett fåtal får nya hem. Två av dessa få är kaniner och bor numera i Lund. Vi har besökt dem.

"Svik inte försöksdjuren, regeringen"

I regeringens budget finns inga öronmärkta medel för Sveriges 3R-center nästa år. Något som väckt skarp kritik och oro.

– Ett svek mot både försöksdjuren och forskningen, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

Alla försök på levande djur ska ersättas så snart det är vetenskapligt möjligt. Det slår EU-direktivet 2010/63 fast. Sveriges 3R-center sprider just kunskap om hur minska, förfinas och ersätta djurförsök. Centret är en viktig del i arbetet att uppfylla direktivets mål och sedan starten 2017 har det finansierats med 15 miljoner per år. Men i årets budget fanns inga medel avsatta.

– Regeringens beslut är ett svek mot både försöksdjuren och forskningen. Det här måste rättas till omedelbart för att inte leda till stora kliv bakåt för både djurens välfärd och Sverige som forskningsnation, säger Emma Brunberg, sakkunnig hos Djurskyddet Sverige.

Karin Gabrielson Morton, senior sakkunnig på stiftelsen Forska utan djurförsök, FuD, och andra vice ordförande i Sveriges Nationella Kommitté för försöksdjursfrågor är också mycket kritisk.

– Det är mycket märkligt att regeringen plötsligt tar bort finansieringen från en så viktig och fungerande verksamhet, säger Karin Gabrielson Morton i ett uttalande på FuD:s hemsida.

– Det är verkligen att lägga krokben för det svenska 3R-arbetet och dra ner på far-ten i utvecklingen av att ersätta djurförsök. Kommer 3R-centret ens kunna finnas kvar annat än på papperet under kommande år?

En farhåga som Jan Cedervärn, överdirektör hos Jordbruksverket, delar.

– Ja, på sikt kan inte verksamheten upprätthållas på en nivå där vi kan säga att det är ett kompetenscentrum för 3R-frågor om vi inte tillförs finansiering, säger han.

Nio av tolv tjänster på 3R-centret varslades i mitten av oktober. Nu arbetar Jordbruksverket med att undersöka hur de kan organisera och prioritera arbetet framöver.

– Vi har en fortsatt dialog med reger-

ingskansliet med inriktning att en ändring kan tas upp i den vårbudget regeringen lägger fram i april. Till dess kommer vi att fokusera på att identifiera vilka uppgifter som är absolut väsentliga att upprätthålla samt slutföra aktiviteter som ligger i ett slutskede, säger Jan Cedervärn.

Följderna av det uteblivna budgetanslaget kan bli kännbara, varnar Forska utan djurförsök. Minskad personal, inställda aktiviteter och ned- eller indragen samverkan med nationella och internationella aktörer.

– 3R-centret har stor betydelse för att stärka det svenska och europeiska samarbetet för att se till att fler djurförsök ska kunna ersättas i framtiden, säger Karin Gabrielson Morton.

Riksdagsledamoten Rebecka Le Moine (MP) sände en skriftlig fråga till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) i början av oktober där hon undrade om han avser att verka för fortsatt finansiering av Sveri-

Det här är 3R

3R står för **R**ep~~l~~ace, djurförsök ska ersättas med forskningsmetoder utan djur, **R**educe, antalet djur som används i försöken ska minska i antal, och **R**efine, försöken som används ska förfinas så att det blir skonsammare för djuren.

Sveriges 3R-center, vars kansli finns i Jönköping hos Jordbruksverket, arbetar nära universitet, högskolor, företag, forskningsfinansierare, organisationer och andra länders 3R-center. Verksamheten ska bidra till att svensk forskning blir bättre, samtidigt som djurvälståndet ökar och färre djur används i djurförsök.

De sprider kunskap via seminarier, filmer och kurser. Råd kring hur man kan förbättra för de djur som ännu används i djurförsök tas fram. I december publiceras ett nytt material som ska vara till stöd vid val av avlivningsmetod för möss som använts i olika djurförsök.

Källa: Sveriges 3R-center

ges 3R-center för att det ska kunna bedriva sin verksamhet i samma omfattning som det gjort de senaste åren.

Landsbygdsministern svarade den 18 oktober att "Även om den särskilda satsningen på Sveriges 3R-center som har legat utanför ordinarie verksamhet upphör så har Statens jordbruksverk i enlighet med sin instruktion (förordningen [2009:1464]) fortsatt ett kompetenscentrum för 3R-frågor med syfte att främja och samordna arbetet med att ersätta, begränsa och förfinas djurförsök".

– Ett icke-svar. Det får mig att tänka på citatet som Marie Antoniette sägs ha yttrat när folket var i uppror för att de inte hade råd med bröd och hungrade. "Låt dem äta bakelser", ska hon ha svarat. Landsbygdsministerns svar ger ju inget som helst besked om hur 3R-centret är tänkt att klara verksamheten, när nu finansieringen lyfts bort, säger Anna Lundvall, sakkunnig Djurskyddet Sverige. ✕

Foto: Hjärt-Lungfonden

Kristina Sparreljung, generalsekreterare för Hjärt-Lungfonden.

Ellinor Prawitz, Cancerfondens pressekreterare.

Foto: Sanna Percival

Kan givarna kräva djurfri forskning?

De stora fonderna som finansierar forskning kring allvarliga sjukdomar har många givare. Hur ser de på djurfria metoder?

Premiarer Hjärt-Lungfonden på något sätt forskning som sker med djurfria metoder?

– Vi anser att alla aktörer som är involverade i ett forskningsprojekt behöver bidra för att 3R-principen ska tillämpas fullt ut. Som forskningsfinansierare vill vi också ta vårt ansvar i detta arbete. Vi uppmanar i våra anvisningar därför de forskare som söker medel hos oss att låta 3R-principen genomsyra sina ansökningar. 3R-principen ingår däremot inte som en del i vårt forskningsråds bedömning av forskningsansökningar, säger Kristina Sparreljung, generalsekreterare för Hjärt-Lungfonden.

Går det att som givare till er skriva i stil med "jag önskar att mitt bidrag enbart ska finansiera djurförsöksfri forskning" och gå då summan enbart till djurförsöksfria forskningsprojekt?

– Vi har inget specifikt stöd för forskning som sker med djurfria metoder. Däremot är majoriteten av den forskning som vi finansierar klinisk forskning, vilket innebär att studierna bedrivs på människor eller humant material, till exempel celler, säger Kristina Sparreljung.

Sedan 1951 har Cancerfonden delat ut nästan 15 miljarder till forskning. Presssekreteraren Ellinor Prawitz berättar att bland den forskning som Cancerfonden

finansierar utförs en del direkt med patienter med cancer inom ramen för kliniska studier och registerstudier.

– En annan viktig del av den finansierade forskningen handlar om laboratorieundersökningar av cancerceller och tumörer från patienter. Men det finns också forskning som utförs med celler från djur, och några projekt kräver även försök med djur. Det är forskning som inte alltid enbart kan prövas i provrörsförsök, inte heller kan friska människor alltid användas som försökspersoner. All forskning vi finansierar ska dock följa god forskningssed och ett absolut krav för försök på djur är att de bedöms åsamka djuren så litet lidande som möjligt i förhållande till den kunskap som kan vinnas med försöket. All forskning som görs med djur genomgår en särskild etisk bedömning innan studierna får startas.

Är det möjligt för era givare att skriva "min gåva får endast finansiera forskning där djurförsök inte ingår" och så ser ni till att det bara går till djurfri forskning?

– Nej, det går tyvärr inte. Vi har ingen möjlighet att öronmärka pengar på det sättet, och det gäller alla typer av önskemål om öronmärkning, även om till exempel någon skulle vilja att deras pengar bara skulle gå till en specifik diagnos, svarar Ellinor Prawitz, pressekreterare hos Cancerfonden. ✕

Injektion av en mus, vid ett försök 2006 på Karolinska.

Nyttan ska överstiga lidandet

Alla djurförsök i Sverige måste godkännas av en regional djurförsöksetisk nämnd. Att sitta i nämnden är ibland mycket tungt.

Varje år utsätts cirka 30 000 försöksdjur för det högsta lidandet, avsevärd svårhetsgrad, i Sverige. Svårt lidande eller svår ångest, alternativt måttligt lidande under lång tid, upprepade injektioner/provtagningar, djur som får tumörer eller blir sjuka räknas hit. 2014–2020 var 7–13 procent av djurförsöken av avsevärd svårhetsgrad och möss det vanligaste djurslaget i denna grupp.

Som måttlig svårhetsgrad räknas korta perioder av måttlig smärta eller ångest, eller längre av ringa smärta. 54–63 procent av djurförsöken 2014–2020 hamnar här.

Som ringa svårhetsgrad räknas en kort period av ringa smärta, och ingen påtaglig försämring av allmäntillståndet. 10–36 procent av djuren i försöken utsätts för ringa svårhetsgrad. Utöver dessa finns terminal: djur som sövs under försöken och avlivas direkt. 2–4 procent av försöken 2018–2020 var terminal. Statistiken bygger på Forska utan djurförsöks sammanställning.

Varje försök måste ha godkänts av en regional djurförsöksetisk nämnd. Nyttan av försöken ska överstiga lidandet för djuren. Det finns sju nämnder, i varje ingår två representanter som nominerats av djurskyddsorganisationer och fyra av politiska partier. Övriga är forskare, därtill en sekreterare, samt en vice och en ordinarie ordförande.

– Ansökan ska innehålla en 3R-analys gjord av forskaren, där denne visar varför så många djur krävs och hur djuren hålls. Det görs inte alltid på ett sätt som gör att vi direkt kan förstå om det är motiverat med just det antal djur som ansökts om, säger zoologen Angelica Åsberg, djurskyddsrepresentant i Göteborgs djurförsöksetiska nämnd.

– Det svåra är också om man inte själv har vetskap om vad vissa ingrepp innebär för djuret så låter det inte så illa. Men när man fått kunskapen så inser man att det här är ju inte bra. Det krävs alltså att någon kan tillföra den kunskapen!

Senast tidningens tema var djurförsök, 2021, önskade Angelica och en annan djurskyddsrepresentant följande:

- Mer utbildning från Jordbruksverket av hela nämnden om vilka direktiv och föreskrifter vi ska se till följs.
- Det har tagits fram en frivillig utbildning som varit bra i den del som rör 3R. Utbildningen borde vara obligatorisk för alla i nämnden, eftersom det är hela nämndens uppgift att bedöma ansökan ur 3R-perspektivet.
- Mer regelbundet stöd för oss som sitter i nämnderna som djurskyddsrepresentanter. En enkel manual i hur man ska läsa ansökningarna, vad man ska sikta in sig på som är viktigt för djuren.
- Vi har precis haft en bra kurs där vi fick

veta mer om zebrafiskar, som ofta används i försök. En enkel manual önskar vi oss ännu.

Inte heller har prenumeration på vetenskapliga tidskrifter eller fasta etologer och veterinärer i nämnderna införts. Men länsstyrelsen deltar på somliga möten.

– De kommer då med värdefull information gällande vad som är viktigt att tänka på i den etiska granskningen för att de i sin tur skall kunna utföra djurskyddskontroller. Önskvärt vore om Länsstyrelsen deltog vid samtliga plenarmöten.

Är det något annat du vill lyfta fram?

– Ja, det är ofta ett dränerande uppdrag. Samtidigt som vissa forskare har börjat skriva mycket bättre ansökningar där välfärdsfrågorna verkligen lyfts fram, fyller andra inte i det alls. Vi ska gå igenom hundratals sidor inför varje möte och ska inte behöva begära in tio ytterligare externa dokument för att få reda på hur de avser hålla djuren. Det är frustrerande, särskilt som det är något som ska ingå i ansökan. Ska jag lyfta fram något positivt är det att vi ser att somliga forskare i dag lägger stor vikt vid att skriva tydliga ansökningar där du enkelt kan följa det enskilda djuret och med ett tydligt fokus på djurvälfrågor. Önskvärt vore att samtliga forskningsinstanser tillsätter arbetsgrupper som bistår forskarna i att ansökningarna i sig håller hög kvalitet med fokus på 3R, säger Angelica Åsberg. ✕

Bok om banbrytande arbete

I mer än femtio år har Erik Walum, fd professor i toxikologi, fått fram djurfria metoder inom forskningen kring vilka ämnen som är giftiga för människor. En unik insats.

Genom hans projekt tillsammans med kollegan dr Björn Ekwall svängde USA: från att ha varit emot djurförsöksfri forskning inom området akut toxikologi gick landet plötsligt i bräsch för det.

– Så var det faktiskt. Vårt MEIC-projekt blev en milstolpe, säger Erik Walum.

– Tack vare Björns enorma insats kunde vi starta ett projekt där forskare från alla delar av värden engagerade sig. Det hade tidigare gjorts försök med djur, men utmaningen var att ta fram en testmetod som förutsäger vad som händer i människan. Björn gick till litteraturen och kontaktade giftinformationscentraler i flera länder för att få ta del av deras data. Han fick ihop så mycket data att han kunde standardisera det och sätta upp en tabell för hur en rad giftiga ämnen påverkar människor. Detta gjorde att vi kunde jämföra resultaten från de ganska enkla celltesterna vi tagit fram i MEIC-projektet med hur gifterna påverkat människor. Vi kunde också jämföra hur bra djurtester var för att förutsäga risker för människor. Där plockade vi information från litteraturen av tidigare djurförsök, vi gjorde givetvis inga egna, och kunde då visa att en kombination av tre stycken celltester var bättre för att förutsäga riskerna för människor än vad försök på råttor och möss var. Just att vi hade en databank för människor var något som amerikanerna reagerade positivt på.

Är 2007 föreslog

ett amerikanskt strategidokument att djurförsök skulle avvecklas till förmån för bättre riskbedömningsmetoder inom akut toxikologi.

Endast 60 år gammal avled Björn Ekwall och i den nytviva boken RETRAIN! Detecting Chemical Hazards Without Animal Testing har Erik Walum tillägnat vännen ett minneskapitel. Det avslutas med frågan om någon någonsin kan fylla hans plats. Kan någon det?

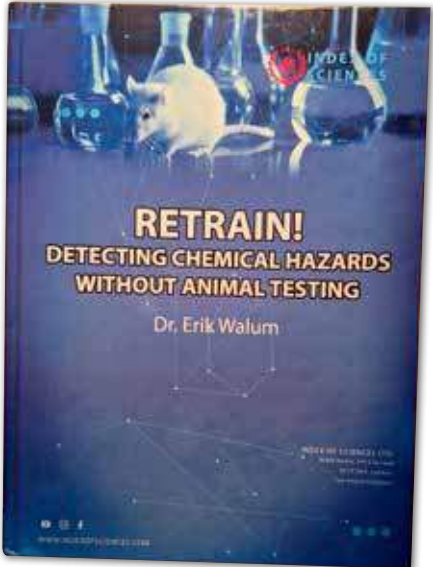
– Ja, vi har gjort vad vi kan för det. Vi skapade Björn Ekwalls minnesfond och varje år delar vi ut ett forskarpris till dem som inom celltoxikologin har utvecklat nya in vitro-tester (in vitro = studera något utanför dess naturliga miljö, som celler i kärl, reds anm.) via mekanistiska eller valideringsstudier, som det står i presentationen.

I boken visar Walum de landvinningar han bidragit till. Men också den vinande motvind han fått kämpa i. Hur har du orkat?

– Då skulle jag vilja svara: Paradigmskifte! Detta av dagens regering så felanvända ord. Den använder det som att det plötsligt ska ändras inriktning över en natt, ”nu är det ett paradigmskifte inom kriminalpolitiken!”, men den rätta innebörden är ”gradvisa förändringar över lång tid”. Så har jag sett det och det har gett mig uthållighet när jag i början möttes av

Erik Walum.

skepsis från traditionella toxikologer. Det har gått från misstänksamhet till att det i dag är en fullständig acceptans för icke-djurbaserade metoder.

Boken har beskrivits som en historisk dokumentation av forskningsframsteg och en samling innovativa idéer som kan vara till nytta för dagens forskare och toxikologer, som fokuserar på metoder utan försöksdjur.

– Forskning är ofta dagsaktuell. Jag kände att jag kunde påminna om vad som hänt tidigare som varit viktigt.

Hans egna insatser inom fältet är enorma. Det vittnar flera experter inom den djurfria forskningen om. Han beskriver flera forskares insatser, och skulle han lyfta fram någon blir det doktoranden Anders Petterssons arbete.

– I kärlet där cellerna odlas tillsätts näringslösning så att de kan bygga upp sig. Men allt står still. Det Anders gjorde var att utveckla rörelse i kärlet, antingen på mekanisk väg så att lösningen blandades med syre, eller leda in den i odlingen med en slang så att cellerna syresattes. Ett stort framsteg för att cellerna ska likna verklighetens nervceller, där syret är helt avgörande, inte minst för hjärnan, säger Erik Walum som i dag är ordförande för stiftelsen Forska utan djurförsök.

Vilka utmaningar ser du framöver?

– Flera saker: Vi måste fortsätta utvecklingen att skapa fysiologiska omständigheter i odlade celler. Organ på chip är en bra utveckling, här finns odlingar med olika typer av celler från delar av organ. En annan del rör odlingsättet, när vi började odla vi celler i ett enda lager i botten av ett kärl. Men i kroppen fäster cellerna på varandra runt om. Ett sätt att bättre likna det är 3D-celler, så kallade organoider. Där kan tusentals celler på en kula ha kontakt med varandra. Vi måste lära av AI, artificiell intelligens, att bygga avancerade modeller för exempelvis hjärta, där man kan få information om hur det ser ut i kroppen. En fjärde del är att komma bort från djurprodukter i odlingarna. De allra flesta som sysslar med cellodling använder djurserum för att stötta cellerna. Men det görs stora framsteg i att ta fram näringslösningar som inte innehåller djurserum. ✕

Ger bort djurfritt alternativ till alla världens forskare

Hon har vikt sitt liv åt att rädda liv. Professor Stina Oredsson och hennes forskargrupp publicerade nyligen en artikel som kan spara mycket djurlidande i hela världen.

”Jag vill stödja forskare som vill använda djurfria metoder och därför har vi publicerat ”receptet” på vårt humanbaserade cellodlingsmedium helt öppet och gratis”, säger Stina Oredsson, som beskriver sig själv som en riktig ”labbråtta”.

Hon ler brett och gestikulerar mycket, engagerad i sitt arbete och hängiven sin mission. Tidigare i år blev hon invald i Jordbruksverkets 3R-expertgrupp, som bland annat arbetar med att minska antalet djurförsök i Sverige. Ögonen brinner av passion när hon talar om de djur som ofta får betala priset för forskningen helt i onödan.

– Alla forskare borde börja tänka på odlingsmedier som överensstämmer med den fysiologiska situation som man vill studera! Men tyvärr saknas det ofta tid för reflektion inom forskningen. Konkurrensen är hård och allt ska gå snabbt. Men forskning är inget 100-meterslopp, forskning liknar mer ett Vasalopp.

Cellodling är i dag en metod som ofta används i biomedicinsk forskning. Det handlar oftast om att studera hur ett tilltänkt nytt läkemedel påverkar celler utan att man behöver försöksdjur. Genom att ut-sätta olika typer av celler för en potentiell läkemedelssubstans kan man studera hur effektiv den nya substansen är och även dess verkningsmekanism, det vill säga hur substansen fungerar.

Men för att cellerna ska kunna överleva och växa behöver de en omgivning, ett så kallat cellodlingsmedium, med

olika ämnen som helst ska likna det som normalt omger cellerna inuti kroppen. Ett sådant medium innehåller en mängd olika substanser och proteiner som transporterar olika molekyler i komplicerade nätverk och som används av cellerna.

Under 1950-talet kom amerikanen Theodore Puck på att man kunde använda serum från kalvfoster som tillsats till ett sådant medium. Därefter har det fetala kalvserumet, ofta förkortat FBS (Fetal Bovine Serum), blivit en storindustri, trots de många problem, både etiska och vetenskapliga, som omger det.

– Egentligen är det helt knäppt att forskare i dag odlar humana celler i medium som innehåller produkter från ett kalvfoster, säger Stina Oredsson. Forskning är dyr och i medium med FBS är reproducerbarheten låg. Och är svaren representativa för människan?

Reproducerbarhet är en grundsten i forskningen och handlar om att man ska kunna upprepa ett experiment. Om man gör exakt likadant som någon tidigare har gjort, så ska man få samma resultat. Men eftersom det finns många okända substanser i fetalt kalvserum, och halterna av kända substanser varierar, så är det svårt att få samma resultat när försök upprepas. Det gäller speciellt när det handlar om olika laboratorier som genomför försöken. Kalvfosterserumet kan dessutom innehålla virus, vilket utgör en annan typ av risk. Så varför använder då forskare runt om i hela världen FBS?

– En orsak är förmodligen att vi inte har haft ett bra medium som är lättillgängligt för alla och som avspeglar Homo sapiens, säger Stina Oredsson. Men det säger sig självt att om man vill odla mänskliga celler och se hur de reagerar, så bör det medium som man använder avspegla de mänskliga förhållandena så långt som möjligt.

– Det är enkelt att odla celler i medium med fetalt kalvserum. Unga forskare lär sig detta och har inte tid att tänka, allt är tidspressat. Då är det lätt att man hamnar i en fälla med en quick-fix som att använda FBS. Men hur mycket kan vi lita på resultaten? Detta är 2020-talet, vi måste kunna tänka verklighetstroget och inte använda ett medium från 1958! Seniors forskare måste ta sitt ansvar.

Sedan 1983 har Stina Oredsson undervisat studenter i cellodling, till en början enligt de gammalmodiga metoderna.

– Jag har också gjort djurförsök och använt fetalt kalvserum. Det var när jag var ung och ny och inte visste bättre. Faktum är att Puck redan 1958 nämnde problemen med FBS och många forskare har pratat om dess vetenskapliga och etiska brister. Men att komma bort från användandet – det är segt som tuggummi!

Först ersatte hon och hennes forskargrupp fetalt kalvserum med serum från donatordjur, så kallade ”donor herds”. Men 2018 började de i stället arbeta med ett medium som är helt fritt från djurprodukter och som innehåller mänskliga proteiner. Vid hennes senaste kurs i toxikologi an-

Professor Stina Oredsson vill se bättre cancerforskning ur både etiskt och vetenskapligt perspektiv.

vände 24 studenter detta serum i fem olika laboratorier, vilket är världsunik.

– Man måste vara modig och tro på det man gör! Egentligen var det nästan färdigt 2018, sedan har vi finjusterat det.

Det ”recept” som nyligen publicerades i den vetenskapliga tidskriften Toxicology Reports är ett väldefinierat medium, helt utan animaliska produkter, som kan användas både för odling av normala celler och för odling av cancerceller. Ett sådant medium skulle, med rätt marknadsföring och finansiering från något företag, kunna göra skaparen, det vill säga Stina Oredsson, förmögen. Industrin bakom fetalt kalvserum omsätter till exempel mångmiljardbelopp varje år. Men det är inte pengar som är hennes drivkraft.

– Etisk och vetenskapligt korrekt forskning som kan hjälpa människor i hela världen är viktigast för mig. Så vi har publicerat det öppet för att alla forskare ska få en möjlighet att använda ett medium som är bättre ur både ett vetenskapligt och etiskt perspektiv, slår hon fast med eftertryck.

Hon påpekar också något som få känner till, nämligen att den ”djurfria” kosmetikatestning som görs i EU i dag fortfarande till stor del bygger på animaliska produkter.

– Framför allt kan vårt medium bidra till att kosmetikatestning blir djurfri på riktigt. Det är den inte i dag eftersom fetalt kalvserum används i celltestsystemen. Det går alltså inte att skryta med att kosmetikatestningen är fri från ”animal cruelty”. ✕

Kalvfostret avlägsnas från den slaktade kon, och ur fostrets hjärta sugts blod ut. Kalven på bilden är nyfödd, inget kalvfoster.

Så framställs fetalt kalvserum

(På engelska Fetal Calf Serum, FCS, eller Fetal Bovine Serum, FBS)

- Den dräktiga kon som kommer till slakteriet avlivas.
- Kalvfostret i livmodern avlägsnas omedelbart och tas till ett speciellt rum i slakteriet där det tvättas. En nål sticks in i fostrets hjärta utan föregående bedövning. Med hjälp av en vaccumpump (eller med hjälp av tyngdlagen) sugts sedan kalvens blod ut. Det är ur blodet som man kan utvinna serum.
- Åldern på fostren som används varierar mellan 3 och 9 månader (en ko är dräktig i cirka 9,5 månader).
- Många forskare anser att det är bortom allt rimligt tvivel att kalvfostret upplever smärta och lidande som följd av avblodningen. Hade dräktigheten framskridit ytterligare några dagar hade fostret kunnat stå upp och vandra med kon bara några timmar efter födseln.
- Varje år genomgår uppskattningsvis 1,5–2 miljoner kalvfoster denna behandling. Blodet används sedan för att framställa odlingsmedium för olika cellkulturer som används i forskning.
- Fetalt kalvserum säljs av olika kommersiella företag till forskare och företag runt om i världen.
- Marknaden för fetalt kalvserum beräknas fram till 2027 att växa till ett värde av 1 420 miljoner dollar, alltså cirka 15 miljarder svenska kronor.

Utplacering efter försök

Ingen vet hur många de är. Ingen statistik förs. Men före detta försöksdjur utplaceras ibland till privatpersoner.

I mitten av 1980-talet arbetade Katarina Cvek som djurvårdare på Mikrobiologiska centrallaboratoriet i Stockholm. Där hade de en kanin, som användes för antibiotikatester. Alla på avdelningen tyckte mycket om kaninen och började planera för att utplacera den efter att försöken var klara. När planerna nådde ledningen med en konkret fråga om de kunde placera ut kaninen kallades Katarina Cvek upp.

– De var bestörta och sa att de verkligen inte förväntat sig en sådan förfrågan från mig, men eftersom jag gjort ett bra arbete så gick de med på det. Kaninen blev en stallkanin!

Det berättade dr Katarina Cvek, som nu är koordinator för försöksdjursfrågor på SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet, under sin föreläsning Djuren efter djurförsöken på Jordbruksverkets djurskyddskonferens i fjol.

På SLU ingår flera djurarter i olika försök. En del utförs i samarbete med UDS, universitetdjursjukhuset, på privatägda djur, med ägarens tillåtelse. Andra görs som en del i utbildningen, där räknas alla övningar på levande djur som djurförsök. Flest försök rör vilda djur och kan vara beteendeobservationer eller provfiske. Andra djurförsök i Sverige handlar om användning av djur för vetenskaplig forskning, sjukdomsdiagnos, utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter.

– De flesta djur som använts för läkemedeltester avlivas naturligtvis om försöken gett dem biverkningar eller skador. Men det finns också bland dessa djur stora

möjligheter att ge dem ett rikt liv efter försöken, förutsatt att de är fullt friska.

I lagstiftningen styrs utplacering av försöksdjur i hem av föreskriften SJVFS2019:9 L150. Kapitel 11 § 17 Om utplacering och frisläppning efter djurförsök säger att ”ett försöksdjur får utplaceras i hem, återutsätts eller återförs till annat djurhållningssystem som lämpar sig för arten under förutsättning att försöksdjurets hälso-tillstånd tillåter det, största möjliga ansträngning har gjorts för att värna om försöksdjurets välbefinnande, samt det inte innebär någon fara för folkhälsan, djurhälsan eller miljön”.

En plan för socialisering av försöksdjuren ska finnas och individuell dokumentation ska följa med om det är en primat, hund eller katt.

Fast SLU har placerat ut försöksdjur långt innan det togs upp i lagstiftningen.

– Vi har en policy för utplacering i hem. Det var vi tidiga med. Det började med bockkillingarna, sa Katarina Cvek.

SLU har getter som de avlar på. Vanligen avlivas bockkillingarna och hondjuren behålls. Ett år protesterade studenterna mot att bockkillingarna skulle avlivas.

– Det blev stora etiska diskussioner kring detta. Men vad som inte framgick för alla studenter var den enorma skillnaden mellan killingar och vuxna bockar. Det är en

sak att tänka sig ta hand om en liten gullig killing, men helt andra krav ställs på den som tar hand om vuxna djur. Förslagen studenterna hade på bockhem uppfyllde inte kraven. Då tog vi fram riktlinjer tillsammans med studentkåren för vad vi kräver av den som tar emot våra djur.

De annonserar aldrig, utan anställda eller anställdas vänner tillfrågas. Ibland kan det vara en djurtekniker som lärt känna djuren under försöken som sedan tar hand om dem.

– Vi gör alltid uppföljningar på olika sätt, och vill att om personen som tar hand om ett djur plötsligt inte kan det hör av sig till oss så att vi ser till att djuret avlivas på ett bra sätt.

Det finns ingen officiell statistik över hur många djur som använts i djurförsök som placeras ut i nya hem. När vi går igenom de senaste tjugo populärvetenskapliga sammanfattningarna av djurförsök i EU, som publicerats i den EU-gemensamma databasen ALURES, ser vi att majoriteten av djuren i dessa försök är möss som avlivats efteråt.

Under konferensen berättade Jordbruksverkets Cecilia Bornestaf att i Sverige har bland annat hundar och råttor utplacerats i privata hem. För några år sedan fick krabmakaker som använts i svenska djurförsök nya hem på en djurfristad i Storbritannien.✕

"Det finns också bland dessa djur stora möjligheter att ge dem ett rikt liv efter försöken."

Agnes och Luft-Hanna.

Försökskaninernas nya liv

Luft-Hanna och Agnes fick ett nytt hem efter att de varit med i djurförsök. Vi hälsade på hos dem i Lund.

En vit nos sticker fram och sniffar i luften. Den tillhör Agnes, 7 år. Lite bakom syns en till. Det är Luft-Hannas. Hon är lika gammal som Agnes, har lika vit päls och en likadan tatuering i högerörat.

– Fast Agnes har en femma i sitt öra och Luft-Hanna en sju, säger matten Linda Werner.

De ovanliga namnen kommer från Hasse och Tages Äppelkriget, Lindas favoritfilm, där Birgitta Andersson gestaltar den vita älvan Luft-Hanna. Hon är en väldigt andlig älva medan systemen Agnes är så tung att hon fick förvandlas till rök och förvaras i en resväska.

– När jag döpte kaninerna var de bara ett halvår och mycket lika både till utseende och beteende. Då visste jag inte att det skulle bli exakt som i filmen. Agnes är

den jordnära, fysiska kaninen. Luft-Hanna den mer känsliga som tar in andras stämningsslagen.

Luft-Hanna har mycket integritet och hoppar helst en meter bakom.

– Det respekterar jag, såklart. De väljer själva hur mycket de vill hänga med mig, säger Linda Werner och ger mig två torkade persiljepinnar att bjuda dem på.

I kaninrummet, som andra skulle kalla sov- eller vardagsrum, står en bäddsoffa, ett soffbord bestående av en transportbur för kaniner med duk på och varsin låda med hö åt Luft-Hanna och Agnes.

På golvet löper ljusa trasmattor och de nedersta hyllorna i bokhyllan saknar böcker. Där ligger i stället fluffiga filtar, om kaninerna skulle vilja hoppa upp och vila där.

– Men de är varma av sig, så ofta väljer de att ligga direkt på det svala golvet under hyllan istället för på fluffet jag lagt dit.

Alla möbler har Linda köpt med Luft-Hanna och Agnes i åtanke.

– Det är roligt när man flyttar till ett nytt hem med kaniner: man kan inreda helt för dem. Allt material ska vara ofarligt för dem att tugga på. Det är obehandlat trä. De får lov att bita. Det är meningen att de ska kunna gnaga på vad de vill.

Studion är hennes arbetsrum. Under det ljusa skrivbordet ligger oftast någon av kaninerna medan hon arbetar. I hörnet står en tre pallkragar djup anläggning fylld med halm för kaninerna att gräva gångar i.

Varje dörrpost i lägenheten är täckt med stående mattor av hopknutna äppelgrenar för att skydda.

Gräva och hoppa upp till blåbärsbusken är favorit-sysslor i trädgården.

Halloj! Kaninerna har flera gömställen hemma.

Putsning pågår. All inredning är ätbar och ofarlig för kaninerna.

Persiljedags!

Ljuvligt rum i kaninens tecken.

Halmhörnan av trippla pallkragar.

Sol över Agnes öron.

– Tyvärr hann de kalasa lite på tapeten, säger Linda och visar revorna därbakom.

Hela lägenheten andas lugn. Linda, som är legitimerad djursjukskötare i grunden, läser nu sin sista termin på språkkonsultprogrammet vid universitetet i Lund. När hon blir klar ska hon kombinera djur- och språkkunskapen och har redan fått uppdrag från veterinärkliniker att skriva förbättrade hemgångsråd till djurägare. – Det känns så bra att kunna få hjälpa andra med mina specialtområden: språk och djur.

Linda sitter även i styrelsen för SKVF, Sveriges kaninvälfärdsförening, och hon konstaterar att som kaninägare vill man gärna bo nära Lomma, Göteborg eller Stockholm där det finns kaninspecialister. Luft-Hanna och Agnes är av rasen NZW, New Zealand White. Det är en ras som ofta används till djurförsök. Både Luft-Hanna och Agnes är destinationsuppfödda, alltså avlade för att ingå i djurförsök.

Kaniner tillhör de sex vanligaste djurslag som ingår i försök i Sverige. 2 798 kaniner användes 2021, enligt den senaste statistiken. Fiskar, möss, råttor, fåglar och nötkreatur ingick i fler försök det året. Det brukar framhållas att kaniners ögon verkar reagera på liknande sätt som människors.

Är det någon skillnad mellan en ”vanlig” kanin och Luft-Hanna och Agnes?

– Det jag kan jämföra med är kompisars kaniner och de jag träffat på kliniken, även om kliniken gör rätt mycket med beteendet. Men kaniner som kommer från en duktig uppfödare och blivit hanterade tidigt, på ett väldigt mjukt och vänligt sätt, de är liksom gosigare, hoppar upp i knäet och vill kela. Medan dessa två har mycket integritet. Agnes tillåter mig att massera pannan lite, men hon skulle aldrig få för sig att hoppa upp i knäet, kanske om jag lagt något gott där.

– Sen har de lätt för att gå upp i vikt också. New Zealand White är inte bara framavlade för djurförsök. Den är också framtagen för slakt, och då vill man att kaninerna ska växa snabbt. Det är jätteviktigt att ta hänsyn till när de ska leva förbi sin slaktålder som sällskapskaniner. De får inte fortsätta gå upp i vikt då.

Linda läste sin andra termin på djursjukskötarprogrammet i Uppsala när hon fick frågan om hon ville ta hand om två kaniner som varit med i djurförsök vid SLU.

– Det ville jag. Jag ville ge dem det pensionärsliv de förtjänade.

Eftersom Linda var intresserad av klickerträning så fick hon två kaniner som ingått i ett klickerträningsförsök.

– Det var väldigt bra matchat!

Tidigare höll de på med lättare hoppning, bara för skojs skull med låga hinder. – De tyckte det var roligt.

Problemet var att de hoppade inte gratis. De fick en liten belöning efter varje bana. Kaloribalansen gick på plus! Agnes gick upp i vikt, så vi fick lägga ner det för att skydda henne.

Risken för magstopp ökar om de väger för mycket. Jag vågar inte riskera något. Det som funkar bäst är att de får lite lagom näringsrikt hö, inte för gott, och mycket utevistelse med fri lek.

Hur hade de det innan de kom till dig?

– De bodde i en grisbox i ett stall, fram till den underbara dagen, 11 maj 2017, när vi som skulle ta hand om kaninerna hämtade dem i Uppsala. De var en grupp på tretton kaniner och alla fick nya hem.

Vilka typer av försök var de med i?

– De var med i en studie som undersökte vilken administreringsform av smärtlind-

Linda Werner.

ring som är bäst för kaniner som opererats. I försöken gav man smärtlindring på olika sätt: injektion i blodet, under huden och via munnen. Sedan togs blodprov och koncentrationen av läkemedlet mättes i blodet, för att se vilket sätt man ska ge den här medicinen till kaniner för att få så hög koncentration som möjligt. De fick inga men av försöken utan var helt friska efteråt.

Efter medicinstudien ingick de även i ett studentarbete om att förbereda kaniner på veterinärbesök genom klickerträning.

Den första tiden med kaninerna bodde Linda i Uppsala. Till en början var de ängsliga och slog läger under hennes säng.

– Jag pulade in hö och vatten till dem, så att de kunde vara där så länge de behövde. Ville de säga hej kunde de göra det, men kunde när som helst gå in under sängen igen.

Hon visar dagboken från de första månaderna. Där står att de blev lite skräddade när hon stordäddade, och stressade när de flyttade från Uppsala till Lund.

De blev rumsrena inom någon månad. Nu följer tillvaron en daglig rutin. Linda vaknar och ser efter att de har det bra.

– Jag tar en kopp te, öppnar dörren till den inhägnade trädgården, där de utträttar sina behov och hoppar runt medan jag

rensar deras toalådor och fyller på hö. Beroende på när jag måste åka kallar jag in dem. De kommer direkt när jag ropar för de vet att de får äppelpinnar.

Mellan 10 och 15 sover de. På eftermiddagen är de i trädgården igen.

– Och på kvällen är det gos för den som vill. Sen sover vi. När jag jobbar hemifrån gillar de att sova under skrivbordet, och lyssna på knapprandet från datorns tangentbord. Ett väldigt fridfullt liv.

Under perioder när hon själv känt sig presad har kaninerna hjälpt henne.

– Det låter kanske lite flummigt, men om Agnes är den fysiska kaninen så är Luft-Hanna den mentala. Agnes är den man får gosa med ibland och hon är den som busar mest med leksaker. Luft-Hanna är en känslig själ som i perioder när jag varit väldigt stressad slutar äta. Hon känner det direkt, vilket gör mig livrädd. För slutar hon äta blir hon jättesjuk. Hon är min själs spegel. Det är nästan snudd på pseudovetenskap, jag lovar att jag är naturvetare, säger hon och skrattar till.

För att inte riskera Hannas hälsa har Linda blivit mycket mer medveten om när det blir för mycket stress.

– Jag hade önskat att hon valt en annan markör, som att krasa med tasserna som

varning, i stället för att matvägra. Men det är ett utmärkt sätt att motivera mig. Jag gör vad som helst för dem. Är det så att jag måste ändra hela min livssituation, ja då gör jag det.

Linda dukar fram kakor och kaffe på kanintransportsbursoffbordet. Luft-Hanna skuttar upp i sin höfoderplats och tuggar i sig strå efter strå.

Strax innan besöket hade regeringen lagt fram sin budget för 2024. I den fanns inga medel till Sveriges 3R-center. Den som ska bidra till att djurförsöken upphör.

Hur ser du på utfasningen av djurförsök?

– Jag har en väldigt positiv syn på framtiden, att vi kommer att fasa ut det. Det finns många som arbetar jättefint med att ständigt se till att försöken inkluderar så få djur som möjligt och letar efter andra sätt. Många av de som jag träffade på institutionen för kliniska vetenskaper vid SLU, där försöken på Luft-Hanna och Agnes utfördes, hade alltid det i åtanke: kan vi göra det på något annat sätt och hur minskar vi antalet individer? Jag tror och hoppas att djurförsök snart är historia. Intresset finns, men pengar måste till. Under tiden önskar jag att fler försöksdjur får samma chans som Luft-Hanna och Agnes. Det är det minsta vi kan göra för dem. ✖

Att slicka sina sår
hjälper lite.

Ifs kattförsäkring
hjälper mycket.

Det sägs att katter har 9 liv men om katten råkar illa ut kan den behöva vård. Idag saknar varannan katt i Sverige försäkring och det kan bli en dyr historia att besöka veterinären.

Tillsammans med Djurskyddet Sverige vill vi därför få fler katter försäkrade eftersom det gör djurlivet så mycket tryggare. Råkar din katt bli sjuk eller skadad behöver du inte betala hela veterinärkostnaden själv – dessutom får du tillgång till digitala veterinärtjänster så att du och din katt slipper lämna hemmets lugna vrå om det inte behövs. Det är vad vi kallar en kattförsäkring som hjälper mycket.

If är stolt samarbetspartner
till Djurskyddet Sverige.

Få fler katter
försäkrade

Tre besök
hos FirstVet

Råd via
Djurens
vårdguide

Skanna QR-koden, gå in på
if.se/djurskyddet eller ring
0770-117 177 för att försäkra
din katt eller hund.

LÄS PÅ!

Det finns några hundra olika sköldpaddsorter med olika behov av skötsel, levnadsmiljö och utfodring. Sköldpaddor är kallblodiga, så deras metabolism (ämnessättning) och immunförsvar är helt beroende av temperatur, luftfuktighet, belysning, ventilation, foder, substrat och storlek på deras utrymme. För att hålla din sköldpadda frisk och lycklig i många år måste alla ovan nämnda faktorer vara exakt rätt för din art.

SKA INTE GÅ PÅ GOLV

Många sköldpaddor släpps att gå fria på golv inomhus. Det kan leda till njursvikt genom låg luftfuktighet, ben- och ledsjukdomar på grund av hal yta och inflammatoriska sjukdomar på grund av kyla. Flera sköldpaddors naturliga miljö är sand i 35–40 grader eller varma stenar. Dessutom behöver vissa sköldpaddsorter 60–65 procent luftfuktighet, något som är svårt att få till i Sverige vintertid. Sköldpaddor som lever i lägre luftfuktighet kan sakta insjukna i njursvikt. Främmande små orangea och röda objekt i magen är också vanliga problem. Sköldpaddorna tror att det är blommor, vilket ingår i deras kost i det fria.

SKÖLDPADDOR ÄR KRÄVANDE DJUR

Sköldpadda ses ofta som ett bra alternativt sällskapsdjur om någon är allergisk mot pälsdjur. Men! Sköldpaddor är krävande. Kan du ge den vad som krävs? Läs våra fem råd innan du bestämmer dig.

Text Anna Nawrocka, chefsveterinär vid Animallogos & Katarina Hörlin Foto iStock

DE KAN BLI 100 ÅR

Många sköldpaddsägare som låtit sina sköldpaddor gå på lägenhetsgolv och leva i för låg luftfuktighet kan hävda att deras sköldpaddor blivit över fyrtio år, och därmed fått ett långt liv. Fast vissa arter kan leva i 70–100 år om de får rätt förutsättningar. Du måste också planera för vem som ska ta över om den överlever dig. Sköldpaddor är väldigt krävande djur och inte att rekommendera till barn.

EFTERLIKNA DERAS NATURLIGA MILJÖ

Långa, kalla vintrar och korta somrar kan orsaka flera förändringar i deras metabolism och livscyklar. Det är otroligt viktigt att efterlikna deras naturliga miljö hemma. Om du inte kan göra det kommer dina sköldpaddor förr eller senare att drabbas av allvarliga sjukdomar. I gruppen landsköldpaddor finns många olika arter med olika behov. Från afrikanska sporrsköldpaddor som är ökenlevande djur och gräsätare som kräver stark UV-belysning och kan växa sig väldigt stora till rödfotade skogssköldpaddor, som är skogsdjur med behov av högre luftfuktighet och animaliska proteiner i kosten. De behöver stora uppvärmda utrymmen när de är inne.

GE DEM SOL

Det bästa du kan ge till din sköldpadda är att få vara ute på sommaren så att den kan njuta av riktig sol, eftersom det inte finns lampor som kan ersätta riktig UVB-strålning. Kom ihåg att UVB-strålning inte går igenom glas, så om din sköldpadda sitter i solen men bakom ett fönster får den bara värme men kan inte producera D3-vitamin från UVB-strålning, vilket kan leda till många sjukdomar, den vanligaste är MBD (metabolic bone disease).

Fiskarnas väg till akvariet

Får fiskarna i akvarium det bättre än vad de hade haft i sin ursprungsmiljö?

Guppy. Kuliål. Neontetra. Fiskar i akvarier är bland de vanligaste sällskapsdjuren i svenska hushåll. Sett till antal är de förmodligen flest. Men var kommer fiskarna ifrån? Får de bättre liv i akvariet än de skulle ha fått i sin ursprungsmiljö? Det finns tre källor som akvariefiskar härstammar ifrån: privat uppfödning på hobbynivå, kommersiell storskalig uppfödning, ofta i sydostasien, och vildfångade fiskar, berättar forskaren Joacim Näslund vid Institutionen för akvatiska resurser enheten för miljöanalys, SLU.

Hobbyuppfödning är ganska ovanligt, men det förekommer definitivt.

– Denna ursprungsmiljö är sannolikt lika bra eller bättre än vad som typiskt erbjuds i ett akvarium, givet att det ofta är entusiaster som odlar fisk som hobby och känner till arternas krav, säger Joacim Näslund.

Uppfödaren har dock troligen inte plats för att ha alla fiskar hen odlar fram. Hen kan ge bort eller sälja, men annars blir avlivning enda realistiska alternativet.

Den andra varianten, kommersiell uppfödning, har sina utmaningar.

– Den sker naturligtvis på ett sådant sätt att fisken överlever, men också för att maximera produktionen: här finns stora

möjligheter att erbjuda fiskarna ett bättre liv i ett välskött akvarium hemma. Transporten till försäljare i Sverige är sannolikt den minst etiskt hållbara aspekten då de transporteras via flyg i plastpåsar, ofta under flera dagar, och en viss andel dör under transport.

Den tredje källan som förser akvarier med fiskar fångas i det vilda.

– Vildfångade fiskar är en komplicerad fråga, slår Joacim Näslund fast och förklarar:

– Det gör att lokalbefolkning kan leva av naturen på ett hållbart sätt som inte innebär förbrukning av skog eller liknande. Alternativen är ofta jordbruk eller skogsbruk vilket innebär förstörd naturmiljö, och dessutom skapas ett bevarandebehov eftersom det måste fortsätta produceras fisk i naturen för att verksamheten ska vara lönsam. Detta givet att vi pratar sötvattensfisk från exempelvis Amazonas, för korallrevsfiskar finns större ekonomiska värden på enstaka fiskar vilket kan driva alltför stor fångst av vissa värdefulla arter. Samtidigt är vildfångst en exploatering av vilda djur för mänsklig underhållning eller prydnad. Det ska dock sägas att vilda fiskar

Joacim Näslund.

inte nödvändigtvis mår bättre i naturen, i princip alla vilda fiskar dör en otrevlig död. Det rör sig om predation, svält, sjukdomar, parasiter, aggression från artfränder, syrebrist och överhettning för att ta några exempel. De allra flesta dör dessutom redan under sina första levnadsdagar, medan fiskar i akvarium har en viss chans att faktiskt dö av ålder om akvarieägaren bara har hyfsad koll på vad hen håller på med. Det senare perspektivet är inte en motivering för varför vi kan hålla fisk i fångenskap utan specifika etiska hänsynstaganden – välfärden hos de individuella fiskarna läggs helt under akvarieägarens ansvar, och det bör naturligtvis tas på allvar av ägaren. Det räcker inte att säga att de fick ett längre liv i akvariet än vad de sannolikt skulle fått i naturen, säger Joacim Näslund.

Resonemanget ovan bygger på att varje fisk får leva i ett akvarium av tillräcklig storlek, med rätt temperatur, bra vattenkvalitet och rätt utfodring.

Några av de vanligaste misstagen du kan begå som drabbar fiskar i akvarium är att: hålla en fisk i en liten rund behållare, ha för många fiskar i akvariet, ha arter som inte ska vara tillsammans i samma akvarium, ha fel temperatur på vattnet för just de arter som finns där och ge för mycket foder så vattnet förorenas. ✖

HUNDRATUSEN TJURAR FÅR INTE GÅ PÅ BETE

Djurskyddet Snapphanen arbetar för att ändra detta.

Betesrätten för korna inom mjölkproduktionen är hotad. En enad djurskyddsexpertis kämpar för att den ska vara kvar.

Tjurar har inte samma lagstadgade rätt till bete. Flera lämnar aldrig stallen, trots att det även för tjurar är ett naturligt beteende att beta och något som får dem att må bra.

”En fjärdedel av alla svenska nötkreatur, som skickas till slakt (- - -) kommer från djur som inte har betat alls under sin livstid. Av tjurarna har knappt hälften inte betat”, står det i rapporten Ungtjurar på stall – en kartläggning av omfattning och potential för naturvård som SLU tog fram på uppdrag av Världsnaturfonden 2021. Varje år slaktas cirka 110 000 tjurar som inte har fått gå på bete.

– När jag var ute och föreläste på Naturbruksgymnasier reagerade många studenter på detta. Jag som brinner för att lantbruksdjuren ska ses som de kända intelligenta varelser de är ville ta tillfället i akt och förändra, säger Katarina Lingehag-Ekholm, som tillsammans med prisbelönade fotografen Julia Lindemalm håller i ett projekt genom Djurskyddet Snapphanen för att visa att det faktiskt finns sätt att låta nötkreatur av hankön komma ut på bete.

Det som krävs är att tjurarna kastreras,

Många tjurars klövar har inte känt jord.

att de blir stutar. För skälen till att tjurar hålls inomhus är inte enbart ekonomiska, att det blir mindre kostsamt att hålla dem inne, utan de kan vara svåra att hantera utomhus. Tjurar är starka och finns brunstiga kvigor i närheten kan de rymma dit.

– Men att hela sina liv stå på spaltgolv är inte värdig djurhållning i ett land som Sverige, även om det är lagligt, säger Katarina Lingehag-Ekholm, vars projekt både går ut på att visa hur majoriteten av landets tjurar har det i dag och hur de kan få ha det om de blir stutar.

Gården Björnäs vid Östhammar har gjort just detta. I dag har de 80 dikor och 160 stutar och kvigor. Alla går ute på naturbete.

– Det är tur vi bor vid kusten, och kan få bidrag för att djuren betar vid vattnet. För den som har en gård mitt inne i landet och åkrar runtomkring har inte lika lätt att hitta naturbetesmark, säger Emeli Westerlund, som driver gården tillsammans med maken Alexander.

Hon har precis fått in alla dikor, kvigor och stutar på rätt platser, när vi hör av en tidig morgon i november.

– Det kan hända mycket oväntat på en dag! säger hon och skrattar.

Alla hankalvar kastreras innan de är två månader av en veterinär.

Förutom de rent djurvälståndsmässiga fördelarna lyfter Emeli Westerlund fram en rad andra: Säkrare att arbeta med djuren, lugnare arbetsmiljö och den fina känslan att ge sina djur möjlighet att utföra sina naturliga beteenden. Totalt har de cirka 350 hektar naturbete. De får stöd från Upplandsstiftelsen och länsstyrelsen för en del av det.

– Inne har vi stutarna på liggbås. Tidigare kändes det osäkert när man skulle in och skrapa av gummimattan när tjurarna plötsligt kom hoppande. Stutarna är betydligt lugnare. Otryggheten för oss är borta nu, säger hon.

Björnäs är inte självförsörjande på halm, utan måste köpa in det.

Stutar på bete från Björnäs gård.

– Vi har valt att lägga halmen till kalvorna och dikorna.

Att det djurvälståndsmässigt är bättre för djuren att vara ute och beta är glasklart.

– Det är härligt för alla djur att vara ute. Men det är viktigt att vara medveten om att det här inte är för alla att införa. Vi har förutsättningarna här och man måste utgå från sina egna förutsättningar. Det är så många parametrar som spelar in, men det här sättet att hålla djur passar oss och det känns verkligen bra.

Tid och pengar är två faktorer som styr vad som är möjligt att göra. Stutarna har en lägre tillväxttakt, det tar längre tid för dem att gå upp i vikt, nå slaktvikten, eftersom de springer av sig kilona ute, förklarar Emeli Westerlund.

Hon och Alexander Westerlund tvekade inte när Katarina Lingehag-Ekholm och Julia Lindemalm hörde av sig för att höra om de fick filma verksamheten till Djurskyddet Snapphanens projekt.

– Vi är bara glada över att få visa upp vårt sätt att hålla djuren, och kanske kunna inspirera andra. Kunskap är viktigt. Vi är gärna med och sprider det vi kan till studenter som ska ut och arbeta med lantbruksdjur. I dag är det inte så många som växer upp på en gård och har närheten till lantbruksdjur med sig från uppväxten. Jag

menar inte att dagens studenter inte kommer att klara sina arbeten som veterinärer eller lantbrukare, det är jag övertygad om att de gör, men att få en riktig förståelse för djur kräver att man också får se djuren i praktiken.

Djurskyddet Snapphanen är i skrivande stund i full gång med att slutföra sitt projekt. Filmerna från en konventionell gård där djuren står på spaltgolv och från Björnäs med stutarna ute på naturbete redigeras. En folder skrivs. Materialet ska skickas till samtliga landets naturbruksgymnasier och skolor.

– Där går framtidens djurhållare och skötare. Ju fler vi kan nå tidigt och berätta om det här ganska enkla ingreppet som kan ge djuren ett så mycket rikare liv den korta tiden de finns på jorden, desto bättre är det, säger Katarina Lingehag-Ekholm, som uppmanar alla som konsumerar köttprodukter att alltid välja svenskt i alla lägen.

– Och att alltid välja svenskt även i foder. Fodermarknaden har blivit större, inte minst nu med alla coronahundar och katter, så när du väljer nötkött – även i fodret till din hund och/eller katt – välj svenskt. Även om det finns brister i svensk djurhållning så är det ändå betydligt bättre än foder som kommer från Frankrike och Sydeuropa, som ofta har en betydligt sämre djurhållning, understryker Katarina Lingehag-Ekholm. ✕

Humblebo.

Djurkul i Kristinehamn

Nu när vintern är som mörkast kan det vara fint att tänka tillbaka på sommaren. Här ger Barbro Palm en ljus rapport från sommarens DjurKul-vecka i Kristinehamn.

Första veckan i augusti fick åtta barn uppleva en vecka fylld med djurskyddskunskap och möten med olika djur. Djurskyddet Sveriges värdegrundsmaterial REDE höll i detta genom Barbro Palm och Barbro Rothelius.

Vi samlades på Djurskyddet Kristinehamns djurhem där föreståndaren Kristina Gustafsson berättade varför ett djurhem behöver finnas. Barnen fick titta in i alla bås och klappa de katter som vill bli klappade. Därefter fick barnen berätta om sina favoritdjur och rita djurbilder innan dagen avslutas med läsning av tre kapitel ur Mari Bisters bok Gräsandsäventyret.

Dagarna som följde fylldes av aktiviteter och läsning. Tre humblebon byggdes, Stadsbondgårdens djur besöktes i hållregnet och alla barnen lärde sig de fem friheterna (djur ska vara fria från törst och hunger, fria från smärta, skada och sjukdom, fria från obehag, fria från rädsla och stress, samt ha frihet att utöva naturligt beteende). Övningar kring mobbning, känslor och vikten av att aldrig skräpa ner i naturen utfördes. REDE:s rovdjursquiz spelades och veckan avslutades med diplom till alla åtta barn som visade att de blivit djurskyddare. De fick också boken de läst under veckan, klistermärken och bokmärken. ✕

Ett sammandrag av Barbro Palms rapport

HUR KAN JAG HJÄLPA ZORRO?

FRÅGA: Jag har en hankatt, Zorro, 11 år, blandning mellan norsk skogkatt och brittisk korthår. Han är i vanliga fall väldigt stabil, lugn och trygg. Han är van att gå ut i stort sett när han vill (när jag släpper ut honom). Han kollar noga sitt revir, uteplatsen och däromkring och går inga långa sträckor hemifrån. Problemet började i höstas när en okastrerad förvildad katt började komma in och kissa revir och vara i slagsmål med Zorro. Zorro blev ganska stukad och rädd och sprang in så fort han fick syn på honom. Den katten är nu omhändertagen och har fått det bra. Zorro hade gått över i sin vanliga lugna lunk när en annan katt dyker upp, M. En kastrerad hankatt, blandning mellan siames och burma. M är redan ett samtalsämne här i området. Han attackerar, springer mot katter, hundar och startar bråk. Han har också bitit två personer som försökte klappa honom. Zorro har varit i ett rejält slagsmål med honom som slutade hos veterinären för Zorros del. Han hade mycket riv- och bitsår och hade fått en klo strax i ögonkanten. Efter slagsmålet är Zorro jätterädd för honom. Zorro har försökt att uppföstra honom flera gånger genom att ligga kvar på sin plats och morra, men M förstår inte dessa kattkoder. Och nu verkar Zorro gett upp. Han är även väldigt uppstressad och ska till varje pris ut ibland, han har inte varit så extrem förut. Kan det ha med hans lite otrygga situation ute att göra?

Är jättetacksam om du har ett råd hur man ska tackla detta!

//Carina

Zorro.

→ ETOLOGEN

SVAR: Först, så härligt att det löste sig för den förvildade katten som inledningsvis orsakade problem! Men tråkigt att en ny katt, M, nu skapar bekymmer i grannskapet. Tyvärr är det inte helt ovanligt med konflikter där flera, för varandra okända, katter ska samsas. Ibland går det bättre och katterna undviker konflikter genom att dela upp området fysiskt eller tidsmässigt. Men inte alltid. Och när konflikter uppstår kan de bli fysiska och sluta med att katter kommer till skada.

Utan att ha sett interaktionerna du beskriver är det svårt att säga säkert, men, det låter som att Zorro förutom en varning även uppvisat en rädsloreaktion vid kontakt med M. Om den andra katten, såsom i fallet, inte går undan ökar konflikten. Och denna rädsla kan mycket väl ligga till grunden för de förändringar i beteende du beskriver.

Konflikter mellan frigående katter går tyvärr inte att styra utan behöver

i så fall förhindras genom begränsad, eller övervakad, utvistelse. Eller en säker och godkänd inhägnad (rastgård). Men, eftersom du upplever Zorro som uppstressad och otrygg vill jag fokusera på detta. Katter finner trygghet i den kända miljön, med bekanta dofter. Att begränsa doften från andra katter såsom M samtidigt som det finns möjlighet för Zorro att på ett acceptabelt vis markera i hemmet, gärna nära utgångar och fönster, kan öka Zorros trygghet. Att se till att hemmet innehåller platser där Zorro kan gömma sig, ta sig högt upp och gärna från en trygg plats spana ut över trädgården är även bra. Lek gärna dagligen med Zorro vilket även minskar risken för uppkomst av oönskade beteenden. Om Zorro fortsatt vill gå ut kan det vara bra att se över utemiljön. Framför allt där konflikter tidigare uppstått. Går miljön att förändras så att Zorro enkelt och säkert kan ta sig undan vid kontakt med M? Om möjligt, skapa även trygga platser för Zorro, såsom upphöjda platser, dit han kan fly om det skulle krävas.

Lycka till! ✕

Elin Hirsch

Fil. Dr i etologi

Svårt lidande avslöjat

Far- och morföräldrarna till de kycklingar vars kött säljs i svenska butiker får ett så begränsat födointag att de ätit på varandra. Levande.

Fåglar på en av Aviagens svenska anläggningar har varit så stressade av hunger att de ätit varandra levande. Det avslöjar organisationen Djurrättsalliansen, som lät en person ta anställning och filma inne i stallarna med dold kamera. Avslöjandet sändes i SVT:s Uppdrag granskning. Tack vare den dolda kameran kunde även olagliga avlingsmetoder av hönorna och tupporna avslöjas.

99 procent av aveln inom den svenska kycklingindustrin står det multinationella avelsföretaget Aviagen Swechick AB för med sina tretton anläggningar i Sverige. Ingen anläggning har släppt in tv-teamet från SVT:s redaktion, berättar Uppdrag granskning som i programmet Kycklingens pris ändå kan visa grava missförhållanden. Detta då en person från organisationen Djurrättsalliansen tagit anställning hos företaget och smygfilmat verksamheten.

Hönorna och tupporna på anläggningen är föräldrar till de fåglar som blir föräldradjur till de kycklingar som sedan säljs som livsmedel av exempelvis Guld fågel och Kronfågel.

De är snabbväxande hybridkycklingar, kallas Ross 308 och slaktas när de är 35 dagar. För att förhindra föräldradjuret att växa fortare än deras kroppar klarar av men ändå bli så pass gamla att de blir

könsmogna får de inte fri tillgång till vatten och foder, trots att de är avlade för ett högt foderintag.

– Min uppfattning är att det här förmodligen är det största djurskyddsproblemet vi har inom all djuruppfödning. Det är otroligt allvarligt ur djurskyddssynpunkt att begränsa födo- och vattenintaget för ett djur. Och att begränsa deras beteendebehov så som man gör. Systemet är uppbyggt på att vi ska ha snabbväxande slaktkycklingar, som ska slaktas vid en tidig ålder för att få billigt kycklingkött, hela det systemet bygger på att man gör det här mot föräldrarna, säger Per Jensen, professor i etologi vid Linköpings universitet, som är en av de experter som intervjuas i inslaget.

Filmerna inifrån Aviagenanläggningen visar fåglar där stora delar av kropparna saknar fjädrar. Skälet är fjäderhackning, som uppstått av stress som baseras på hunger. På filmerna visas även hur andra fåglar åter på en ännu levande fågel.

– Det är fruktansvärt. Det här illustrerar hur den här typen av djuruppfödning och djurproduktion har passerat de biologiska gränserna för länge sedan, säger Per Jensen i programmet.

Även skadade eller sjuka hönor och tuppar som avlivas utan bedövning och genom att de snurras så att deras halskotpelare

rubbas har filmats. Andra trampas ihjäl. Länsstyrelsen har tidigare påpekat brister hos Aviagen, framgår av programmet.

– Vi har påpekat felaktig avlivningsmetod och det har vi också följt upp. Men vad man gör när vi ser är en sak och vad man gör när vi inte ser är en annan sak, säger Henriette Bonde Nordström, Länsstyrelsen i Skåne, i programmet Kycklingens pris.

Efter granskningen har den svenske vd:n Thomas Carlson lämnat sin tjänst.

Hela programmet kan ses på SVT Play: Kycklingens pris. ✕

Så sker uppfödningen

Några dagar gamla anländer mor- och farföräldrafåglarna till Aviagens anläggning i Skåne.

Hönornas ägg skickas sedan till företagets kläckeri, varifrån både befruktade ägg och nykläckta kycklingar säljs till kända varumärken, vilka föder upp dem till föräldrar till kycklingar som slaktas vid 35 dagars ålder för att deras kött ska säljas i butik.

Äggen exporteras också till övriga nordiska länder, Baltikum, Tyskland, Polen och Spanien för att bli föräldradjur i dessa länders kycklingproduktion.

Källa: Djurrättsalliansen

28 TIDNINGEN DJURSKYDDET / NR 4 2023

Vildsvin avlivas i smittområdet

Smittskyddsmässigt har bekämpningen av afrikansk svinpest fungerat bättre än väntat, enligt SVA, Statens veterinärmedicinska anstalt. Just nu avlivas alla vildsvin i kärnområdet.

Den 6 september stod det klart att Sverige fått sina första fall av afrikansk svinpest. Den smittsamma och för grisar dödliga sjukdomen hade drabbat vildsvin i skogarna kring Fagersta, i Västmanland. Sedan dess har 62 vildsvin testats positivt, varav de sju senast hittade tros ha avlidit i september.

– Det innebär att det troligtvis inte finns någon aktiv smittspridning i området, vilket är fantastiskt, säger statsepidemiologen Karl Ståhl, vid SVA.

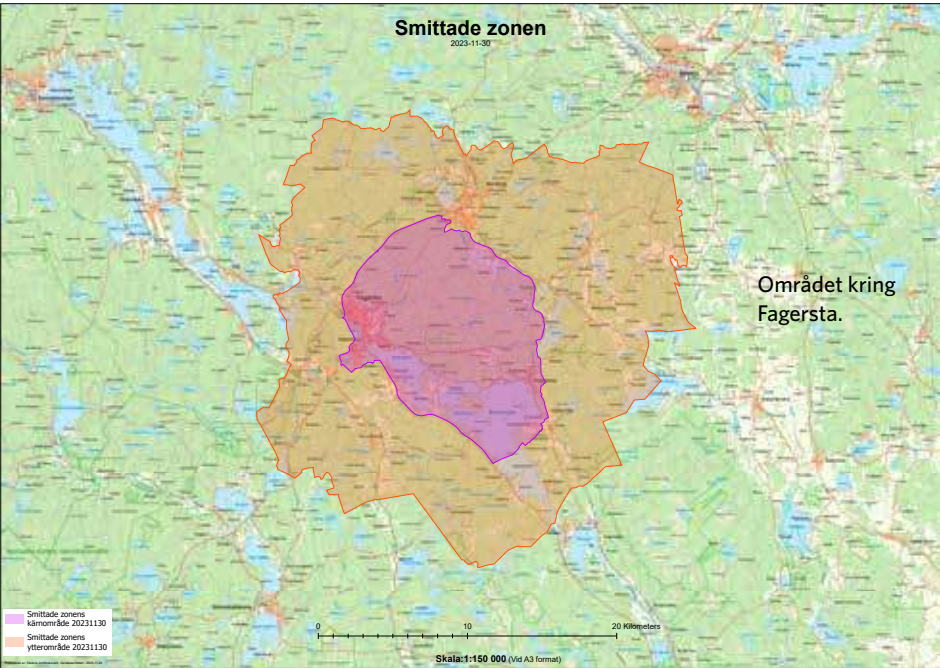
Jordbruksverket har tillsammans med Trafikverket, Fagersta kommun och fastighetsägare stängslat in kärnområdet med bökskydd. I november började vildsvin i området avlivas.

– Det är viktigt att kraftigt minska antalet vildsvin i den infekterade zonen. Syftet med smittskyddsavlivningen är att minska risken att nya vildsvin smittas eller att smittan blir kvar i området, säger Lena Hellqvist Björnerot, chefsveterinär på Jordbruksverket.

Cirka 100 vildsvin kommer att smittskyddsavlivas. Det sker via fällor och åtlar av ett fåtal personer från Svenska Jägareförbundet.

– Målet är att genomföra det på ett lugnt systematiskt sätt med djurvälståndet i fokus. Vi avlivar alla vildsvin i kärnområdet och reducerar kraftigt vildsvin i den övriga delen av den smittade zonen. Ju snabbare vi kan göra detta desto tidigare kan vi lämna på olika restriktioner och till slut friförklara området, säger Lena Hellqvist Björnerot, som betonar att ju lägre risken för spridning inom området är desto lägre är också risken för alla tamgrisbesättningar utanför den smittade zonen att smittas.

– Insatsen görs för att värna enskilda grisproducenter, näringen som helhet

och den svenska livsmedelsproduktionen. Det är också viktigt för djurhälsan. Det är en allvarlig smittsam sjukdom. Den är plågsam och ofta med dödlig utgång för de tamgrisar och vildsvin som smittas.

Smittan har troligen uppstått på Sänk-mossens avfallsstation i Fagersta, där vildsvin gått runt och ätit bland resterna. Det har varit en väckarklocka.

– Vi misstänker att lagstiftningen inte varit helt tydlig för alla avfallsstationer. Det är ju inte bevisat att smittan kommer därifrån, men det är en möjlig smittkälla. Så det kan finnas brister på fler ställen. Vi samarbetar nu med Naturvårdsverket som förtydligar sina regler på hemsidan, länsstyrelser och kommuner säkerställer att vildsvin inte kommer åt varken matavfall eller övrigt restavfall där det kan finnas

matrester, säger Lena Hellqvist Björnerot. – Generellt är det viktigt att se hur kommunerna hanterar sina avfalls- och mellanlagringsanläggningar. Där har vi en dialog och mycket aktivitet i gång för att säkra det. Lagstiftningen är tydlig, det handlar om hur den tillämpas, säger Jan Ceder-värn, överdirektör hos Jordbruksverket.

Vildsvinen får fortsätta gå in på området vid den aktuella avfallsstationen så att de inte ska skrämmas i väg.

– Avfallsstationen förvarar avfallet på ett annat sätt nu. De har ändrat rutinerna, när bilarna kör i väg från stationen måste de desinficera däckerna för att inte föra ut smittan därifrån, säger Lena Hellqvist Björnerot.

Minst ett år efter det senaste påvisade

Foto: Patrick Pahke/Unsplash

fallet kan det aktuella området räknas som smittfritt, vilket innebär tidigast i september 2024 om inte fler smittade djur hittas under de kommande sökerna. Sök som i skrivande stund inletts med drönare och värmekameror ska identifiera vildsvinen.

Situationen verkar trots allt i slutet av november hoppfull, enligt myndigheterna, som den 30 november dessutom minskade den smittade zonen. Men har utbrottet lett till att det fåtal svenska grisbönder som låter sina grisar gå ute blivit färre? Vi kontaktar KRAV, vars certifierade lantbru-

kare har som krav att de ska låta sina grisar vara utomhus. Något som inte krävs enligt svensk djurskyddslagstiftning, vilket i praktiken innebär att endast två procent av de minst två miljoner grisarna som finns i Sverige får komma ut.

– Den bild vi har är inte att de KRAV-certifierade grisproducenterna väljer att avveckla sin djurhållning på grund av utbrottet av afrikansk svinpest, utan grisarna har fortsatt hållits ute under hösten, säger Elin Svedberg, expert på djurvälstånd hos KRAV. ✕

Så drabbas grisarna och vildsvinen som insjuknar

Tre till åtta dagar tar det från att ett djur smittats till dess sjukdomstecken visar sig. Samma symptom drabbar både vildsvin och tamgrisar. Sjuka vildsvin drar sig ofta undan vilket gör att de oftast hittas först efter att de har dött, skriver SVA.

Så här visar sig sjukdomen:

- Hög feber
- Förlorad aptit
- Djuren ligger gärna ner, ofta tryckta mot varandra
- Diarré
- Andningsbesvär
- Stapplande gång
- Rödlila områden på huden
- Dräktiga sador kan kasta eller föda döda eller missbildade smågrisar
- Dödsfall

Undvik sprida smittan

Smittan kan färdas mycket långt via mat och produkter med virus i. Kläder och utrustning som fått smittade djurs kroppsvätskor på sig kan sprida smittan. Släng aldrig kallrökt korv eller skinka så att grisar eller vildsvin kan få i sig det. Smittan kan finnas i dessa produkter. Virus kan överleva länge i kylt, fryst, rökt och saltat kött.

Källor: SVA och Jordbruksverket

Fiasko för EU-förslagen

Skarp kritik riktas mot EU-kommissionen efter att den utlovade översynen av unionens djurskyddslagstiftning, som skulle utmynna i ett förslag på ny förbättrad lagstiftning denna höst, inte kom.

Avskaffande av burhållning för lantbrukets djur. Förbättrade djurtransport- och slaktregler. Ett europeiskt märkningssystem för livsmedel utifrån djurvälstånd. Fyra områden som skulle ingå i den nya EU-gemensamma djurskyddslagstiftningen. Men det kom inget övergripande förslag.

– Vi hade räknat med att varje försök att anta en lagstiftning för att reformera djurhållningen skulle möta hårt motstånd, men efter att ha haft möten med alla intressenter i flera år och med alla vetenskapliga bevis på vår sida, trodde vi att det fanns en grund för att bygga en reviderad lagstiftning för djurens välfärd, sa Eurogroup for Animals vd Reineke Hameleers i ett uttalande och betonade att trycket från jordbruksindustrilobbyn är stort inför EU-valet 2024.

I december kom till slut ett förslag om nya transportregler. Det fanns stora förhoppningar att skyddet för djuren skulle höjas jämfört med dagens regler från 2005, men djurskyddsorganisationerna blev besvikna. Kommissionen förslår visserligen en maximal transporttid på 9 timmar, men bara för slakttransporter. De flesta av de långa djurtransporterna får därmed fortsätta. Man vill också sätta en minimigräns på fem veckors ålder för kalvar som transporteras men det är inte förrän vid cirka 12 veckors ålder som kalvarna klarar sig utan mjölk, vilket inte kan ges under transport. Dessutom föreslår kommissionen att transporttiden till sjöss inte ska räknas, trots att sjötransporter ofta är de mest påfrestande för djur.

– Förslaget innebär i stora delar ett steg fram och två tillbaka. Vi ska nu tillsammans med Eurogroup for Animals granska det i detalj och återkomma med utförliga synpunkter, säger Johan Beck-Friis, som bevakat frågan för Djurskyddet Sverige. ✕

"Rävar ska få leva sitt liv och ha kul"

Alla dessa rävar
Av Jesper Lundqvist & Jonnie Holmberg
Förlag Speja

Jag har läst boken Alla dessa rävar av Jonnie Holmberg. Boken har fina bilder och roliga rim men jag tyckte att några rim var svåra att förstå.

Rävarna i boken är roliga och busiga. Men en mus klagar på rävarna och får dem att bli veganer så att de andra djuren inte ska bli uppättna. Ifall rävar kunde vara veganer skulle det vara ett okej budskap. Men rävar är jagan-de djur och vi kan inte ändra på naturen. Det betyder att boken ger fel budskap. Däremot kan vi människor klara oss utan att äta kött.

I boken blir människorna och de andra djuren irriterade på rävarna som busar.

Men jag tycker att rävar ska få leva sitt liv och ha kul så mycket de vill, utan att de ska bli störda av människor. Rävarna bor ju i skogen och jag tror inte att de andra djuren blir störda av rävarna i verkligheten.

I boken hamnar rävarna till slut på en cirkus och de ser ut att ha roligt. Men om djur inte vill jobba på en cirkus och bara roa människor så ska de inte behöva det. I verkligheten hade rävarna inte tyckt om att vara på en cirkus.

Jag tror att boken är för barn som är 5–7 år gamla.

Alma Persson, 10 år.

Fridfullt och vackert

Nära älgen
Av Kristoffer Sahlén
Förlag Votum

En härlig bok som tar mig ut i en storslagen natur. Fotografierna med den vita älgkon och hennes ungar är vackra. Ett år har hon två kalvar, en brun och en vit. Ett annat år är det en kalv som är vit med en stor brun fläck.

Vardagen i älgarnas liv skildras: att vara tillsammans, försöka nå upp till grenar för att äta, ta sig över hala vägar. Ingen slakt, födslar eller parningar. Vi får veta hur älgarna lever och vilka problem de har, som att hitta föda, nu när 50 procent av bärriset har försvunnit. Och att de har fyra magar och tappar sina horn varje år. Deras päls kan hålla 40 grader varmt. En myt är att huden är så tjock att en soldatjacka sydd av älghud kunde hindra gevärskulor att tränga igenom. Gustaf II Adolf använde en sådan skyddsjacka. Men myten var inte sann och kungen stupade. Hans jacka var genomborrad av kulhål och knivstick. Trots denna brutala berättelse är detta en finstämd bok som skildrar älgen med kärlek och respekt. Jag kommer att bläddra i den många gånger och drömma mig ut i naturen. Min uppfattning om älg har ändrats, från ett stort skrämmande djur till ett fridfullt och vackert.

Martine Everett

Kärlek, våld, drömmar och smärta

Att trösta en elefant – om gränslös kärlek, svek och evig saknad
Av Therese Lilliesköld
Liberata bokförlag

När jag läser och ser på bilderna i boken drabbas jag av stor ömhet för elefantungarna. Jag känner också starkt av en närhet mellan Therese och elefanterna. De är individer, unika personligheter.

Boken fyller mig med värme och glädje. De autentiska fotona är så berörande och det är mycket intressant att få följa vad som händer med Therese och de djur och människor som hon stått nära under en period av tjugo år.

Kärlek, död och separationer: livet med elefanterna får ett drastiskt slut. Att inte fastna i sorgen utan att välja kärleken får Therese att gå vidare i livet med familj och barn. Andliga upplevelser och synen att livet kan vara cirkulärt betyder på riktigt något för Therese.

Förskräckt blir jag när jag läser om brytning: den fullständiga nedbrytning av psyket, livslusten och kroppen som elefanter utsätts för. Grymt. Turistnäringen kräver det för att få hanterbara djur, och denna näring är Thailands viktigaste industri.

En smygtagen film som läggs ut på internet, där misshandeln av elefanter visas, får hemska konsekvenser för farmen där Therese arbetar med att hjälpa elefanter. En elefantunge förgiftas som hämnd.

Therese beskriver hur oseriösa organisa-

Elefanten
Ging Mai.

tioner fångar in vilda elefanter och placerar dem i så kallade fristäder, där turister och volontärer får betala för att möta så kallade föräldralösa elefantungar. Troféjägare får sedan skjuta elefanterna.

Boken tipsar om seriösa organisationer och Therese nämner en seriös organisation i Afrika: Sheldrick Wildlife Trust. Adoptera en elefant kan man göra via hemsidan.

Martine Everett

Om hundhumanismens fader

Pojkdrömmen som blev vetenskap – om världens första hundpsykolog Anders Hallgren
Av Håkan Lahger
Liberata bokförlag

Denna rapa biografi om Anders Hallgren ger en fin bild av Sveriges och världens första hundpsykologs gärning.

– Det är svårt att ta in Anders Hallgrens storhet. Men om man tänker Ingmar Bergman inom film, Björn Borg inom tennis och Ingemar Stenmark inom alpint kan Anders internationella betydelse inom hundvärlden börja skönjas. Jag hoppas den här boken kan få fler att upptäcka denne unike svenske humanist, säger journalisten Håkan Lahger, som tidigare skrivit om Ulf Lundells kreativa kaos och Bob Dylan, i ett pressmeddelande inför boksläppet.

Biografen är ett måste för alla som vill veta mer om mannen som mycket ung visste att han kunde hjälpa hundar, och vars yrkesliv genom kurser, hundscola och litteratur fört fram en ny syn på hundar. En syn som bygger på att varje hund är en egen individ, som ska visas respekt. Boken är också hyperintressant för den som vill få en inblick i Anders Hallgrens betydelse för, och samarbete med, nu aktiva hundprofiler. Åke Hedhammar, David Selin, Bruce Fogle och Eva Bodfäldt är några som berättar. Varje kapitel är döpt efter låttitlar. I det åttonde, The End of The World (Skeeter Davis), inser läsaren verkligen vidden av hans engagemang.

Katarina Hörlin

Sök bidrag till din forskning för djurs välmående.

Forskar du inom veterinärmedicin, husdjursvetenskap eller andra områden som ämnar att på något sätt hjälpa djur få ett bättre liv? Då kan du söka ekonomiskt bidrag från Petra Lundbergs stiftelse. Ansökningsperioderna är öppna mellan 1 juli till och med 30 september samt mellan 1 november till och med 31 januari. Blanketter och mer information om hur du söker hittar du på vår hemsida.

www.petralundbergsstiftelse.se

Petra Lundbergs stiftelse ämnar att förbättra djurs livsvillkor. Genom främst ekonomiska bidrag stödjer vi organisationer och individer som arbetar för att skydda, hjälpa eller förbättra livsförutsättningen för utsatta eller utrotningshotade djur. Stiftelsens styrelse kan också stödja i andra egenskaper om det främjar stiftelsens övergripande mål.

Petra Lundbergs stiftelse

Välkomna att söka 2024 års
DJURSKYDDET KRONOBERGS
DJURSKYDDSSSTIPENDIUM
till **Tycho Carlssons** minne
om högst 100 000 kronor

Stipendium kan sökas av dem som genom sin verksamhet främjar djurskyddet såsom forskare, författare, journalister, veterinärer och organisationer.

Sökande med anknytning till Kronobergs län har företräde, men även andra är lika välkomna att söka. Skicka med en bred information i er ansökan kring det ändamål ni söker för. Stipendiat ska ett år efter mottagandet av stipendiet redovisa hur det har använts.

Frågor kan ställas till stipendium@djurskyddetkronoberg.se

Ansökan ska ha kommit till ovanstående e-postadress senast den 15 januari 2024.

Stipendieutdelning sker vid Djurskyddet Kronobergs årsmöte i mars 2024.

SÖK STIPENDIUM!

Djurskyddet Djurvännerna Stockholms Stipendium på 50 000 kr utdelas till person eller personer, som genom forskning eller genom annan insats främjar djurs välfärd.

Stipendiet sökes **senast 31 januari 2024** med kortfattad motivering till:

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
c/o Sara Carlsson
Artemisgatan 73
115 42 Stockholm

E-post:
stipendieansokan_djurvannerna@outlook.com

www.djurvannernastockholm.se

**5
VINNARE!**

TOA LÄTT®

Strö för katt och smådjur

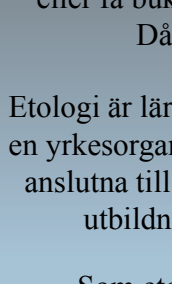
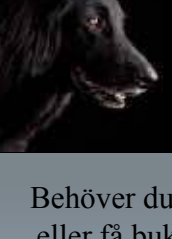
SVENSKTILLVERKAT
av pappersmassa

 Gilla oss på Facebook!

UNIKT OCH MILJÖVÄNLIGT!

www.sorption.se

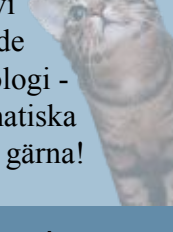
Sorption AB, Bultv. 1, 813 21 Hofors, Tel: 0290-230 70, info@sorption.se

Behöver du hjälp med att förstå ditt djur
eller få bukt med ett oönskat beteende?
Då finns vi här för dig!

Etologi är läran om djurs beteende och vi är
en yrkesorganisation för etologer. Vi som är
anslutna till föreningen har en akademisk
utbildning inom djurs beteende.

Som etolog undersöker vi
orsaken till ditt djurs beteende
utifrån dess evolution och biologi -
och hjälper dig lösa problematiska
beteenden. Kontakta oss gärna!

 info@sverigesakademiskaetologer.se

 Sveriges Akademiska Etologer

Välkomna på förbundsstämma 4-5 maj

Vartannat år håller Djurskyddet Sverige förbunds-
stämma, vilket är riksförbundets högsta
beslutande organ. 2024 hålls stämman den
4-5 maj på Aronsborgs Konferens i Bålsta.
Alla medlemmar har närvaro- och yttranderätt, men
det är bara ombud från lokalföreningarna som har
rösträtt. Alla som planerar att närvara på förbunds-
stämman, på plats eller digitalt, behöver anmäla sig.
Anmälan öppnar upp i början av nästa år. Håll utkik
på **djurskyddet.se**

Medlemsrabatt hos Elite Hotels!

Elite Hotels of Sweden erbjuder över 30 klassiska
hotell från Malmö i söder till Kiruna i norr. Hotell-
en har självklart hundrum så att din pälskling kan
följa med! Som medlem i Djurskyddet får du **20 %
rabatt på alla bokningar på helger och lov.** Gäller
alla rumskategorier – från enklare standardrum till
stora sviter.

För att boka gå in på **www.elite.se** eller ring **Elite
Hotels Service Centre** på telefon 0771-788 789.
Använd eller uppge **”Djurskyddet”** som rabattkod.

Kontakta vår
medlemsservice

Har du frågor om ditt medlemskap, vill
beställa informationsmaterial eller meddela
att du har ny adress?

Välkommen att kontakta Djurskyddet
Sveriges medlemsservice på **08-673 35 11.**
Telefontiderna är mån-fre 9.00-15.00.
Stängt för lunch 11.30-12.30.

Du kan också mejla till **info@djurskyddet.se.**

Brev skickas till:
Djurskyddet Sverige
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Djurskyddet Sverige är godkänd som 90-kontoinnehavare av Svensk Insamlingskontroll. Ett så kallat 90-konto är ett insamlingskonto som har utfärdats av Svensk Insamlingskontroll som kontrollerar hela organisationens verksamhet och ekonomi för att du som givare ska känna trygghet att din gåva används rätt. Vårt 90-konto: 90 01 06-6

Klipp av talongen här, lägg i kuvert och skicka kostnadsfritt till vår svarspostadress.

Fyll i talongen och posta
den till Djurskyddet Sverige!

Ja, jag är intresserad av att stödja Djurskyddet Sveriges
arbete. Jag vill:

- ☐ Bli medlem (för dig som inte redan är det)
- ☐ Bli månadsgivare
- ☐ Ge en gåva

- ☐ Jag är redan medlem men har ny adress.
(Fyll i både din nya och din gamla adress, samt medlemsnummer)
- ☐ Jag är redan medlem men lämnar gärna mitt
telefonnummer och/eller min e-post så att ni kan
nå mig på fler sätt.
(Glöm inte att fylla i ditt namn och medlemsnummer)

Namn och min nya adress:

För- och efternamn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Personnummer (ÅÅMMDD): _____

Vid adressändring; det här var min gamla adress:

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Medlemsnummer:

Skicka talongen till: Djurskyddet Sverige, Svarspost, Kundnr 20425761, 120 20 Stockholm

Djurskyddet Sverige där du bor!

Djurskyddet Sverige är ett riksförbund med 41 lokalföreningar över hela landet.

BLEKINGE LÄN

Djurskyddet Karlshamn
0735-08 71 07
karlshamn@djurskyddet.se
Djurskyddet Ronneby
0734-22 60 57

DALARNAS LÄN

Djurskyddet Dalarna (Borlänge)
dalarna@djurskyddet.se

GÄVLEBORGS LÄN

Djurskyddet Bill & Bull Söderhamn
0764-10 01 01
info@djurskyddetbillochbull.se

Djurskyddet Bollnäs-Ovanåker
0703-02 80 06
djurskydd_bollnas@hotmail.com

Djurskyddet Små Tassar Hälsingland
070-679 80 18

HALLANDS LÄN

Djurskyddet Norra Halland (Kungsbacka)
0708-77 64 70
info@djurskyddetnorrahalland.se

Djurskyddet Kattfotens Katthem i Halmstad
0701-55 80 08
kattfoten@djurskyddet.se

JÄMTLANDS LÄN

Djurskyddet Jämtlands Län (Östersund)
0730-31 72 43 alt 0722-16 31 62
jamtland@djurskyddet.se

JÖNKÖPINGS LÄN

Djurskyddet Eksjö
0702-52 82 88
cats@djurskyddet-eksjo.se

KALMAR LÄN

Djurskyddet Kalmar
0480-41 11 00 alt 0703-57 93 03
kalmar@djurskyddet.se

Djurskyddet Västervik
0704-530 518
djurskyddetvastervik@gmail.com

KRONOBERGS LÄN

Djurskyddet Kronoberg (Växjö)
0723-14 95 30
info@djurskyddetkronoberg.se

Djurskyddet Sigfrid (Växjö)
sigfrid@djurskyddet.se

NORRBOTTENS LÄN

Djurskyddet Norrbotten
0725-10 19 14

SKÅNE LÄN

Djurskyddet Flyingebygden
flyingebygden@djurskyddet.se

Djurskyddet Helsingborg
helsingborg@djurskyddet.se

Djurskyddet Landskrona
0738-04 96 44
djurskyddetlandskrona@hotmail.com

Djurskyddet Snapphanen
0708-11 28 16
info@djurskyddetsnapphanen.se

STOCKHOLMS LÄN

Djurskyddet DOSO
2021.doso@gmail.com

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
djurvannernastockholm@djurskyddet.se

Djurskyddet Kattvarnet Haninge
0722-22 68 70
info@kattvarnet.se

Djurskyddet Stockholm Norrort
stockholmnorrort@djurskyddet.se

SÖDERMANLANDS LÄN

Djurskyddet Nyköping
0155-21 76 32
nykoping@djurskyddet.se

Djurskyddet Strängnäs
0735-00 26 30
strangnas@djurskyddet.se

VÄRMLANDS LÄN

Djurskyddet Karlstad
0725-20 00 28
kontakt@djurskyddetkarlstad.se

Djurskyddet Kristinehamn
0550-151 55
kristinehamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Säffle-Åmål
saffle-amal@djurskyddet.se

Djurskyddet Norra Värmland
0730-47 82 29
norravarmland@djurskyddet.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Djurskyddet Skellefteå
0702-70 03 92
djurskyddetskelleftea@gmail.com

Djurskyddet Västerbotten (Umeå)
0725-56 60 90
info@djurskyddetvasterbotten.se

Djurskyddet Åsele Katthem Kurriyan
0730-42 60 70
miaost73@gmail.com

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Djurskyddet Härnösand
0705-33 36 10
djurskyddet.harnosand@gmail.com

Djurskyddet Sundsvall
060-56 78 50
djurskydds@hotmail.com

Djurskyddet Ådalen (Sollefteå)
0730-63 23 45
djurskyddetadalen@hotmail.com

Djurskyddet Örnsköldsvik
0709-45 02 77
oviks_djurskydd@hotmail.com

VÄSTMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mälartassen (Köping)
malartassen@djurskyddet.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Djurskyddet Skaraborg (Töreboda)
0739-24 26 72

ÖREBRO LÄN

Djurskyddet Vilsna tassar Hällefors
Telefon: 0763-68 17 95
vilsnatassar@djurskyddet.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Djurskyddet Fiahemmet i Norrköping
011-31 14 99
fiahemmet@hotmail.com

Djurskyddet Mjölby
0142-36 11 02
djurskyddetmjolby@gmail.com

Intresserad av att starta
en förening där du bor?

Läs mer på Djurskyddets hemsida:
[www.djurskyddet.se/engagera-
dig/starta-ny-forening](http://www.djurskyddet.se/engagera-dig/starta-ny-forening)
Eller kontakta Djurskyddets kansli:
info@djurskyddet.se
08-673 35 11

Kerstin Linde, ledamot i Djurskyddet Sveriges förbundsstyrelse, och ordförande i Djurskyddet Karlshamn.

SISTA ORDET

Hemlösa katter saknar det mesta i jul

Vintern och kylan kryper närmare. Man behöver bara titta ut genom fönstret för att se hur regnet strilar ner i södra delarna, närmare bestämt Blekinge, när jag skriver detta i slutet av oktober. Än värre är det med till och med snö längre norrut. Inte ens hunden är särskilt intresserad av att gå ut. Katterna vänder i dörren och föredrar mysvärmen, helst i sängen. Tack och lov har vi låda inne, tycks de säga. ”Lyllos” er, en annan måste gå ut, tycks hunden svara.

Tankarna går till alla de hemlösa katter som saknar det mesta. Vi är flera organisationer i Karlshamn som gör vårt allra bästa för att hjälpa till. Men vad gör man när inte stöd- och jourhemmen räcker till? Nästan så tårarna kommer ibland när man känner sig otillräcklig. Man vill tro på tomten och önska att alla föreningarna inom Djurskyddet hade ett djurhem.

Det är lag att katter ska vara märkta, gärna chippade, och registrerade. Men även om så katten har ett chip är det långt ifrån alla som är registrerade. Man söker efter ägare på sociala medier och på andra sätt. Ibland får man napp och oftast blir ägaren överlycklig att få tillbaka sin katt. Det känns bra.

Mina två katter har nog både hängslen och livrem. Chippade och registrerade både i DjurID och på Jordbruksverket. Det är en så liten kostnad i förhållande till mat, försäkring och för att inte tala om veterinärkostnader om lilla kissen har otur.

Nu önskar jag alla katter en riktigt mysig höst och hoppas att de har turen att få komma in i värmen innan vintern gör sitt intåg på riktigt. ✕

Det här är Djurskyddet Sverige

■ **Djurskyddet Sverige** är med sina 11 500 medlemmar och 41 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

■ **Vår vision** är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt eller hålls av människan. Alla djur ska kunna utföra de naturliga beteenden som bidrar till en bättre djurvälstånd och skyddas från lidande. När djur avlivs ska det ske på ett smärtfritt sätt.

■ **Vi arbetar** genom opinionsbildning, praktiskt djurskyddsarbete och genom att ge stöd till forskning som stärker djurens skydd och välfärd.

■ **Våra lokala föreningar** arbetar bland annat med att ta hand om djur som blivit hemlösa och vanvårdade.

■ **Internationellt samarbetar vi** med våra nordiska systerorganisationer och är medlem i Eurogroup for Animals och World Federation for Animals.

■ **Vårt arbete finansieras** av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

PLUSGIRO: 90 01 06-6

BANKGIRO: 900-1066

GENERALSEKRETERARE

Åsa Hagelstedt

SAKKUNNIGA

Emma Brunberg, Anna Lundvall & Johan Beck-Friis

CHEF INSAMLING & KOMMUNIKATION

Sara Frick

INSAMLING

Lisa Löhr

KOMMUNIKATION

Jessica Blohmé & Anastasia Konstadinidis

FÖRETAGSKONTAKT

Peter Solstedt

ORGANISATIONSEKRETERARE

Majk Michælsdotter

EKONOMI- & ADMINISTRATIONSCHEF

Adina Holmertz

EKONOMIASSISTENT

Miriam Isaksson

ADMINISTRATÖR

Lena Andersson

RECEPTION & UTSKICKSANSVARIG

Daniela Velarde

UTSKICK & ADMINISTRATION

Martine Everett & Dorina Larsson

ENGAGEMANGSCHEF

Emma Brossner Skawonius

DJURSKYDDET UNGDOM

Christel Bertling Szytek & Anastasia Konstadinidis

REDE

Helena Risinger

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Linda Maria Vonstad

STYRELSELEDAMÖTER

Catarina Niklasson Schöön, Kerstin Linde, Gunnela Ståhle, Lina Göransson, Josefin Liljeqvist, Owe Sandström & Annicka Engblom

NÄSTA NUMMER UTE I MARS 2024

Tema: Trainingsmetoder

Foto: John Tuesday, Unsplash

LÄS FLER NYHETER PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Tack Kattliv!

Tidningen Kattliv skänker 100 kr till Djurskyddet Sverige för varje ny prenumerant de får via oss! Du betalar endast 374 kr och får då 8 nummer av tidningen Kattliv.

Beställ din prenumeration redan idag genom att maila dina adressuppgifter till pren@kattliv.com, kom ihåg att ange **kod 334** i ämnesfältet. Det går också bra att skicka in talongen nedan.

Tillsammans kan vi göra skillnad för djuren!

Klipp här!

SKICKA IN TALONGEN NEDAN FÖR ATT PRENUMERERA PÅ KATTLIV!

JA, jag vill prenumerera på tidningen Kattliv och samtidigt stödja Djurskyddet Sverige. Du betalar endast 374 kr för 8 nummer.

För- och efternamn:

Adress:

Postadress:

E-post:

GÖR SÅ HÄR:

Klipp av talongen och lägg i ett kuvert.

Skicka kuvertet till:
Djurskyddet Sverige
Svarspost 20425761
120 20 Stockholm.

Du behöver inte något frimärke, Djurskyddet står för portot!

Har du frågor om din prenumeration, kontakta Kattliv: 0300-174 00 eller pren@kattliv.com

Naturen och djuren

SKAPAR NÄRVARO

LITE HJÄLP KAN GÖRA STOR SKILLNAD

Skapa den perfekta miljön för alla trädgårdens djur

www.vivara.se • Telefon: 031 40 17 80

FÅGELMAT

FÅGELMATARE

FÅGELHOLKAR

DJURLIV

VÄXTER

GÅVOR

BARN